بسم الله الرحمن الرحیم

تیوري زبان

راځئ چـــي پښتو زده کړو ۳

لیکوال:
محمود مرهون

دکتاب ځانګړني

****

دکتاب نوم :: راځئ چي پښتو زده کړو۳

ليکوال ::محمود مرهون

۰۷۸٦۵٦۵۹۳٦- ۰۷۰۰۳۸۷۸۱۵

hamdamstury@yahoo.com.au
mahmoodmarhoon۱۴۳@gmail.com

ډيزاين او کمپوز :: م.مرهون

دوهم چاپ ::۱۳۹۳لمريز کال

خپروونکي :: کائينات څېړنيز او ژباړي مرکز

درس نخست

(لومړی لوست)

الفبای پشتو

(د پښتو الفبا توري)

حروف مکمل الفبای پشتو

زبان پشتو دارای ۴۴ حرف می باشد،که قرار ذیل اند:

شماره	حرف	تلفظ	مثال	معنا	فونیتیک
۱.	ا	**الف**	**اتل**	قهرمان	\ā\
۲.	ب	**بې**	**بریا**	کامیابی	\b\
۳.	پ	**پې**	**پښتو**	پشتو	\p\
۴.	ت	**تې**	**تور**	سیاه	\t\
۵.	ټ	**ټې**	**ټوټه**	پارچه	\ṭ\
٦.	ث	**ثې**	**ثابت**	ثابت	\s\
۷.	ج	**جیم**	**جاج**	فکر	\j\
۸.	چ	**چې**	**چوغکه**	گنجشک	\č\
۹.	ځ	**ځې**	**ځلاند**	روشن	\ǰ\
۱۰.	څ	**څې**	**څیري**	پاره	\c\
۱۱.	ح	**حې**	**حجره**	مهمانخانه	\h\

۱۲.	خ	خې	خړ	خاکی	\x\
۱۳.	د	دال	درمل	دارو	\d\
۱۴.	ډ	ډال	ډوډۍ	نان	\ḍ\
۱۵.	ذ	ذال	ذدکړه	آموزش	\z\
۱٦.	ر	رې	رانجه	سرمه	\r\
۱۷.	ړ	ړې	ړوند	کور	\ṛ\
۱۸.	ز	زې	زوی	بچه	\z\
۱۹.	ژ	ژې	ژړا	گریه	\ž\
۲۰.	ږ	ږې	ږمونځ	شانه	\ẓ\
۲۱.	س	سین	سمندر	بحر	\s\
۲۲.	ش	شین	شل	بیست	\š\
۲۳.	ښ	ښین	ښه	خوب	\ṣ\
۲۴.	ص	صاد	صندخ	صندوق	\s\
۲۵.	ض	ضاد	ضرور	ضرور	\z\
۲٦.	ط	طا	طالب	طالب	\t\
۲۷.	ظ	ظا	ظالم	ظالم	\z\
۲۸.	ع	عین	عار	شرم	\a\
۲۹.	غ	غین	غاړه	گردن	\ğ\
۳۰.	ف	فې	فوځ	لشکر	\f\
۳۱.	ق	قاف	قول	وعده	\q\
۳۲.	ک	کاپ	کاروان	قافله	\k\
۳۳.	ګ	ګاپ	ګڼ	انبوه	\g\
۳۴.	ل	لام	لو	درو	\l\

۳۵.	م	میم	مینه	محبت	\m\
۳٦.	ن	نون	نامي	نامور	\n\
۳۷.	ڼ	ڼون	ڼیګڼل	اندیشیدن	\ṇ\
۳۸.	و	واو	ولوله	جذبه	\w\
۳۹.	ه	ها	هوډ	عزم	\h\
۴۰.	ي	اي	یو	یک	\i\
۴۱.	ې	اې	مستې	ماست	\I\
۴۲.	ی	ای	سړی	مرد	\y\
۴۳.	ۍ	اۍ	نجلۍ	دختر	\ay\
۴۴.	ئ	اۍ	ځئ	بروید	\ay\

یاد داشت:

زبان پشتو در ساختار فونیتیکی خویش ۵۲ صدا دارد که فونیم های ذکر شده بالا گرافیم های استند که هر یک نماینده گی از یک و یا چند صدا می کند.

حروف ویژهء الفبای پشتو

زبان پشتو مقابل الفبای دری(فارسی) هشت حرف ویژه دارد که قرار ذیل اند:

شماره	حرف	تلفظ	مثال	معنا	فونیتیک
.١	ټ	ټې	**ټوخی**	سرفه	\ṭ\
.٢	څ	څې	**څلی**	منار	\c\
.٣	ځ	ځې	**ځوان**	جوان	\ǰ\
.۴	ډ	ډال	**ډوډی**	نان	\ḍ\
.۵	ړ	ړې	**ړنګ**	ویران	\ṛ\
.٦	ږ	ږې	**ږیره**	ریش	\ẓ\
.٧	ښ	ښین	**ښار**	شهر	\ṣ\
.٨	ڼ	ڼون	**ڼها**	صدای اسپ	\ṇ\

حروف های صدا دار پشتو

در زبان پشتو حروف های صدادار یا (**vowels**) هفت می باشند که در ساختن واژه ها از آن ها استفاده میشود که عبارت اند از:

شمار	حرف	فونیتیک	تلفظ	مثال		
۱.	**زور**	\a\	**آه**	درآغاز	درمیان	در آخر
				مثال: **اکر**	**کار**	**شپه**
				معنا: اوضاع	کار	شب
۲.	**الف**	\ā\	**آ**	مثال: **آواز**	**ښار**	**ورا**
				معنا: صدا، دنبال کردن، دامادخیل		
۳.	**زورکی**	\ə\	**ا**	مثال: **اباګنی**	**مشر**	**خوله**
				معنا: پدرخیل	بزرگ	دهن
۴.	**لنډه(ي)**	\i\	**اي**	مثال:	**ویاړ**	**غوړي**
				معنا:	افتخار	روغن
۵.	**اوږده(ې)**	\e\	**اې**	مثال:	**ډېر**	**شپې**
				معنا:	زیاد	شب ها
٦.	**لنډ(و)**	\u\	**او**	مثال: **وږد**	**رود**	**ټټو**
				معنا: دراز	دریا	اسپ
۷.	**اوږد(و)**	\o\	**اوو**	مثال: **اور**	**کور**	**زانګو**
				معنا: آتش	خانه	گهواره

درس دوم

(دوهم لوست)

صفت و موصوف

(صفت او موصوف)

در زبان پشتو برخلاف دری(فارسی)،موصوف پس از صفت می آید:

پشتو	دری(فارسی)
ښه سړی	مرد خوب
ښکلې هیلۍ	مرغابی قشنگ
ښه ورځ	روز خوب
خوږ ژوند	زندگی شیرین
بد فکر	فکر بد
ښایسته هوا	هوای مقبول
په زړه پورې خبر	گپ دلچسپ
ښه ښوونکی	آموزگار خوب
سور کمیس	پیراهن سرخ
سپین رنګ	رنگ سفید
تور وریښتان	موی سیاه

درس سوم

(درېيم لوست)

مضاف و مضاف الیه

(مضاف او مضاف الیه)

در زبان پشتو برخلاف زبان دری (فارسی) ،نخست مضاف الیه می آید پس از آن مضاف،و نشانهء اضافت (دَ)دال مفتوح می باشد که پیش از مضاف الیه می آید چون:

پشتو	دری(فارسی)
د کابل ښار	شهر کابل
د والي اوبه	آب جوی
د وزیر لور	د ختر وزیر
هوايي ډګر	میدان هوایی
د کابل پوهنتون	پوهنتون کابل
د پښتو ژبه	زبان پشتو
د کابل مڼه	سیب کابل
د کندهار انار	انار کندهار
د ځوانۍ جوش	جوش جوانی
د مین زړه	دل عاشق
د لیلٰی کور	خانهء لیلا

دا (این)	دئ(است)
پشتو	دری (فارسی)
دالوی غازي دئ.	این غازی بزرگ است.
داازاد هیواد دئ.	این میهن ازاد است.
داګرم کور دئ.	این خانه گرم است.
داښکلی کور دئ.	این خانه زیبا است.
داد ښیښي زړه دئ.	این دل شیشه است.
دالوی هیواد دئ.	این کشور بزرگ است.
داتنګ کور دئ.	این خانه تنگ است.
داښکلی کندهار د ئ.	این کندهار زیبا است.
دابد ډوله مرغه دئ.	این مرغ بد شکل است.
داښه قلم دئ.	این قلم خوب است.
دالوی آس دئ.	این اسپ بزرگ است.
داپردی هیواد دئ .	این کشور بیگانه است.
داغمجن انسان دئ.	این انسان غمگین است.
داښه سوال دئ.	این پرسش خوب است.
داښه جواب دئ.	این پاسخ خوب است.

دا ښه ورور دئ.	این برادر خوب است.
دا لوی دکان دئ.	این دکان بزرگ است.
دا سور ټوکر دئ.	این رخت سرخ است.
دا تور قلم دئ.	این قلم سیاه است.
دا تور بوټ دئ.	این بوت سیاه است.
دا سپین بیرغ دئ.	این پرچم سفید است.
دا ژړ چرګ دئ.	این مرغ زرد است.
دا د احمد لوئ وطن دئ.	این وطن بزرگ احمد است.
دا د کور لوی ور دئ.	این دروازه بزرگ خانه است.
دا د بابا ښکلی زړه دئ.	این دل مقبول بابا است.
دا د احمد مشر ورور دئ.	این برادر بزرگ احمد است.
دا زموږ ښکلی هیواد دئ.	این کشور زیبای ما است.
دا ستا کشر زوی دئ.	این پسر کوچک تو است.
دا ستا تور پټکی دئ.	این دستار سیاه تو است.
دا د هغه ګران ملګری دئ.	این دوست گرامی او است.
دا د لوړو غرو ډېرین هیواد دئ.	این کشور کوه های بلند است.
دا زموږ ژمنی کور دئ.	این خانهء زمستانی ما است.
دا د هغه ګرم کوټ دئ.	این جاکت گرم او است.
دا د هغه خوږ لاس دئ.	این دست زخمی وی است.
دا د شریف بې شرفه ورور دئ.	این برادر بی شرف شریف است.
دا د کابل ښکلی پوهنتون دئ.	این پوهنتون زیبای کابل است.
دا د کابل پوهنتون تکړه محصل دئ.	این محصل لایق پوهنتون کابل است
دا د ښار لوی غر دئ.	این بزرگترین کوه شهر است.

دا د کمپیوټر ښکلی میز دئ. این میز مقبول کمپیوتر است.

دا د پله ډبرین ور دئ. این دروازهء سنگی پل است.

دا ستا پوست بالښت دئ. این بالشت نرم تو است.

دا ستا مات سوی زړه دئ. این دل شکستهء تو است.

دا د ګلاب رژیدلی ګل دئ. این گل پژمردهء گلاب است.

درس چهارم

(څلورم لوست)

ضمیرهای اشاره

(اشاري ضمیرونه)

در زبان دری(فارسی) ضمیرهای اشاره دو (آن و این) اند اما در زبان پشتو ضمیرهای اشاری چهار میباشند که:**(هوغه،هغه ، دا،دغه)** این چهار ضمیرهای اشاری با نظرداشت فاصلهء چیزی که به آن اشاره میشود استفاده می شوند،**(هوغه و هغه)** برای(آن) و **(دا او دغه)** برای (این) استفاده میگردد. **(هوغه)** برای اشاره کردن به دورتر و **(هغه)** برای اشاره به دور،**(دا)** برای اشاره به نزدیک تر و **(دغه)** برای اشاره کردن به نزدیک استفاده میگردد.

این	این	آن	آن
دا	**دغه**	**هغه**	**هوغه**

مثال :	**دا کور دی**	**دغه کور دی**
معنا :	این خانه است.	این خانه است.

مثال:	**هغه کور دی**	**هوغه کور دی**
معنا:	آن خانه است.	آن خانه است.
مثال :	**دا زړه دی.**	**دغه زړه دی.**
معنا :	این دل است.	این دل است.
مثال:	**هغه زړه دی.**	**هوغه زړه دی.**
معنا :	آن دل است.	آن دل است.
مثال :	**دا باڼو دی.**	**دغه باڼو دی.**
معنا :	این مژه است.	این مژه است.
مثال :	**هغه باڼو دی.**	**هوغه باڼو دی.**
معنا :	آن مژه است.	آن مژه است.
مثال :	**دا مین دی.**	**دغه مین دی.**
معنا :	این عاشق است.	این عاشق است.
مثال:	**هغه مین دی.**	**هوغه مین دی.**
معنا :	آن عاشق است.	آن عاشق است.
مثال :	**دا لمر دی.**	**دغه لمر دی.**
معنا :	این آفتاب است.	این آفتاب است.
مثال :	**هغه لمر دی.**	**هوغه لمر دی.**
معنا:	آن آفتاب است.	آن آفتاب است.
مثال :	**دا دریځ دی.**	**دغه دریځ دی.**
معنا :	این منبر است.	این منبر است.

مثال : **هغه دریځ دی.** **هوغه دریځ دی.**

معنا : آن منبر است. آن منبر است.

مثال : **دا مچ دی.** **دغه مچ دی.**

معنا : این مگس است. این مگس است.

مثال : **هغه مچ دی.** **هوغه مچ دی.**

معنا : آن مگس است. آن مگس است.

پشتو	دری (فارسی)
۱. **دا ښکلی ښار دی.**	این شهر زیبا است.(نزدیک تر)
۲. **دغه ښکلی ښار دی.**	این شهر زیبا است.(نزدیک)
۳. **هغه ښکلی ښار دی.**	آن شهر زیبا است.(دور)
۴. **هوغه ښکلی ښار دی.**	آن شهر زیبا است.(دورتر)
۱. **دا تک سپین ټوکر دی.**	این تکه بسیار سفید است.(نزدیک تر)
۲. **دغه تک سپین ټوکر دی.**	این تکه بسیار سفید است.(نزدیک)
۳. **هغه تک سپین ټوکر دی.**	آن تکه بسیار سفید است.(دور)
۴. **هوغه تک سپین ټوکر دی.**	آن تکه بسیار سفید است.(دور تر)
۱. **دا تور پړانګ دی.**	این پلنگ سیاه است.(نزدیک تر)
۲. **دغه تور پړانګ دی.**	این پلنگ سیاه است.(نزدیک)
۳. **هغه تور پړانګ دی.**	آن پلنگ سیاه است.(دور)
۴. **هوغه تور پړانګ دی.**	آن پلنگ سیاه است.(دورتر)

یاد داشت:

(تک) برای تاکید رنګ ها می آید،چون:

تک تور.	بسیار سیاه.
تک سور.	بسیار سرخ.
تک سپین.	بسیار سفید.

درس پنجم

(پنځم لوست)

ضمیرهای شخصی

در زبان پشتو ضمیرهای شخصی بر دو گونه اند متصل و منفصل:

منفصل

در زبان پشتو برای هر شخص دو ضمیر به کار برده می شود،که به همین علت در زبان پشتو برخلاف زبان دری(فارسی) دوازده ضمیرشخصی موجود است که عبارت اند از:

شماره	ضمیر	معنا	مثال	معنا
۱.	**زه**	من	**زه خاندم.**	من می خندم.
۲.	**ما**	من	**ما وخندل.**	من خندیدم.
۳.	**ته**	تو	**ته خاندې.**	تو می خندی.
۴.	**تا**	تو	**تا وخندل.**	تو خندیدی.
۵.	**دئ**	او	**دئ خاندي.**	او می خندد.
٦.	**ده**	او	**ده وخندل.**	او خندید.(مونث)
۷.	**دې**	او (مونث)	**دې وخندل.**	او خندید.
۸.	**هغې**	او (مونث)	**هغې وخندل.**	او خندید.
۹.	**موږ**	ما	**موږ خاندو.**	ما می خندیم.
۱۰.	**تاسي**	شما	**تاسي وخندل.**	شما خندیدید.

۱۱. تاسو شما **تاسو خاندی.** شما می خندید.

۱۲.دوئ ایشان **دوئ خاندي.** آنان می خندند.

و هر ضمیر در جای خود استعمال میگردد اگر یک ضمیر بیجای بیایید ساختار جمله یا معنای جمله برهم می خورد،چون:

ما ځغلم. (غلط است). **زه ځغلم.**(درست است).

زه اورېدل.(غلط است). **ما اورېدل.**(درست است).

(**ما،تا،ده**)باصیغه فعل ماضی متعدی استعمال میشود.

(**زه،ته،دئ**)در حالات باقی به کار برده میشود.

زه (متکلم،مفرد(مونث و مذکر))

ته (مخاطب،مفرد(مونث و مذکر))

دئ (غایب،مفرد(مذکر))

دا (غایب،مفرد(مونث)

موږ (متکلم،جمع(مونث و مذکر)

تاسي (مخاطب،جمع(مونث و مذکر)

دوئ (غایب،جمع(مونث و مذکر)

مفرد	جمع
زه لولم (من می خوانم)	**موږ لولو** (ما می خوانیم)
ته لولې (تو می خوانی)	**تاسي لولی** (شمامی خوانید)
دئ لولي (او(مرد) می خواند)	**دوئ لولي** (آنها می خوانند)
دا لولي (او (زن) می خواند)	

تکرار

۱. **زه څه کوم؟**	من چه می کنم؟
۲. **ته څه کوې؟**	تو چه می کنی؟
۳. **دئ څه کوي؟**	او چه می کند؟

۴. **داڅه کوي؟**	او چه می کند؟
۵. **موږ څه کوو؟**	ما چه می کنیم؟
٦. **تاسو څه کوئ؟**	شما چه می کنید؟
۷. **دوئ څه کوي؟**	آنها چه می کنند؟

۱. **زه کار کوم؟**	من کار می کنم؟
۲. **ته کار کوې؟**	تو کار می کنی؟
۳. **دئ کار کوي؟**	او کار می کند؟
۴. **دا کار کوي؟**	او کار می کند؟
۵. **موږ کار کوو؟**	ما کار می کنیم؟
٦. **تاسو کار کوئ؟**	شما کار می کنید؟
۷. **دوئ کار کوي؟**	آنها کار می کنند؟

۱. **زه ځغلم.**	من می دوم.
۲. **ته ځغلې.**	تو می دوی.
۳. **دئ ځغلي.**	او می دود.
۴. **دا ځغلي.**	او می دود.
۵. **موږ ځغلو.**	ما می دویم.
٦. **تاسو ځغلئ.**	شما می دوید.
۷. **دوئ ځغلي.**	آنها می دود.

یادشت:

درفعل متعدی از لحاظ فاعل درخود فعل تغیر نمی آید،اگر مفرد باشد با همه مفرد،اگر جمع باشد با همه جمع،اگر مذکر باشد با همه مذکر و اگر موءنث باشد باهمه موءنث می آید،چون:

۱. **ما وټوخل.**	من سرفه کردم.
۲. **تا وټوخل.**	تو سرفه کردی.
۳. **ده وټوخل.**	او سرفه کرد.
۴. **دې وټوخل.**	او سرفه کرد.
۵. **موږ وټوخل.**	ما سرفه کردیم.
٦. **تاسو وټوخل.**	شما سرفه کردید.
۷. **دوئ وټوخل.**	آنها سرفه کردند.

۱. **ما څه وویل؟**	من چه گفتم؟
تا وویل دی ځي.	تو گفتی او میرود.
۲. **تا څه وویل؟**	تو چه گفتی؟
ما وویل زه ځم.	من گفتم من میروم.
۳. **ده څه وویل؟**	او چه گفت؟
ده وویل ته ځې.	او گفت تو می روی.
۴. **دې څه وویل؟**	او چه گفت؟
دې وویل دی ځي.	او گفت او می رود.

۵. **موږ څه وویل؟** ما چه گفتیم؟

موږ وویل موږ ځو. ما گفتیم ما می رویم.

٦. **تاسي څه وویل؟** شما چه گفتید؟

تاسي وویل موږ هم ځو. شما گفتید ما نیز می رویم.

۷. **دوئ څه وویل؟** آنها چی گفتند؟

دوئ وویل موږ راځو. آنها گفتند ما میاییم.

۱. **زه خټکی اخلم.** من خربوزه می گیرم.

ما خټکی واخیست. من خربوزه گرفتم.

۲. **ته خټکی اخلې.** تو خربوزه می گیری.

تا خټکی واخیست. تو خربوزه گرفتی.

۳. **دئ خټکی اخلي.** او خربوزه می گیرد.

ده خټکی واخیست. او خربوزه گرفت.

۴. **موږ خټکی اخلو.** ما خربوزه می گیریم.

موږ خټکی واخیست. ما خربوزه گرفتیم.

۵. **تاسي خټکی اخلئ.** شما خربوزه می گیرید.

تاسي خټکی واخیست. شما خربوزه گرفتید.

٦. **دوی خټکی اخلي.** آنان خربوز می گیرند.

دوی خټکی واخیست. آنان خربوز گرفتند.

۱. ته کمیس اخلې؟	تو پیراهن می گیری؟
هو(وو) زه کمیس اخلم.	بلی من پیراهن می گیرم.
۲. تاسي کمیس اخلی؟	شما پیراهن می گیرید؟
هو (وو) موږ کمیس اخلو.	بلی ما پیراهن می گیریم.
۳. دوئ کمیس اخلي؟	آنان پیراهن می گیرند؟
هو (وو) دوئ کمیس اخلي.	بلی آنان پیراهن می گیرند.

متصل

مثال	ضمیر	شماره
زه افغان یم.	**یم**	۱.
من افغان هستم.	هستم	
ته افغان يې.	**يې**	۲.
تو افغان هستی.	هستی	
دی افغان دئ.	**دی**	۳.
او افغان هست (مذکر)	هست(مذکر)	
دا افغانه ده.	**ده**	۴.
او افغان هست (مونث)	هست(مونث)	
موږ افغانان یو.	**یو**	۵.
ما افغان هستیم.	هستیم	
تاسو افغانان یاست	**یاست**	٦.
شما افغانها هستید	هستید	
دوی افغانان دي.	**دي**	۷.
اینها افغانها هستند (مذکر)	هستند(مذکر)	
دوی افغانانې دي.	**دي**	۸.
اینها افغانها هستند (مونث)	هستند(مونث)	

زما مایند	خانم من
ستا ورور	برادر تو
د ده خور	خواهر او
د دې زوی	فرزند او
د هغې مېړه	شوهر او
زموږ خاله	خالهء ما
ستاسې نیکه	پدرکلان شما
ستاسو زوم	داماد شما
د دوئ لېور	ایور آنان یا ایور ایشان

تکرار

۱. **دی ستا ورور دئ؟**	او برادر تو است؟
یا(نه) دا زما ورور نه دئ.	نه خیر او برادر من نیست.
۲. **دا ستا مایند ده؟**	این خانم تو است؟
هو دا زما مایند ده.	بلی! این خانم من است.
۳. **دا د ده خور ده؟**	این خواهر او است؟
هو دا د ده خور ده.	بلی! این خواهر او است.
۴. **دا څوک دئ؟**	این کی است؟
دی د دې مېړه دئ.	او شوهر این است

۵. د هغې مېړه څوک دی؟	شوهر او کیست(کی است)؟
زه یم.	من هستم.
٦. زموږ زوم څوک دئ؟	داماد ما کیست(کی است)؟
دی دئ.	او است.
۷. ستاسي لېور څوک دئ؟	ایور شما کیست(کی است
هوغه زموږ لېور دئ.	آن ایور ما است.
۸. ستاسو ورور څوک دئ؟	بردار شما کیست(کی است)؟
هغه دئ.	او است.
۹. د دوئ خواښې څوک ده؟	خوشوی ایشان کیست(کی است)؟
هغه ده.	آن است.
۱۰. ستانوم څه شي دئ؟	نام شما چیست (چی است)؟
زمانوم محمود دئ.	نام من محمود است.
۱۱. ستاسو کور چیري دئ؟	خانه شما کجاست؟
په جمال مېنه کي.	در جمال مینه.
۱۲. د هغوی دکان چیري دئ؟	دکان ایشان کجا است؟.
په کندهار کي.	در کندهار.
۱۳. دغه سړی څه کاره دئ؟	این مرد چه کاره است؟
زموږ بزگر دئ.	دهقان ما است.
۱۴. دا موټر د چا دئ؟	این موتر از کیست(کی است)؟
زموږ دئ.	از ما است.
۱۵. ستاسو پلار څه سو؟	پدر شما چه شد؟
دفتر ته ولاړئ.	دفتر رفت.
۱٦. ستا مور چیري ده؟	مادر تو کجا است.

په کور کې ده.	در خانه است.
۱۷. ستاسو موټر څه سو؟	موتر شما چه شد؟
زموږ موټر ورک سو.	موتر ما گم شد.
۱۸. دا څوک ده؟	این کیست(کی است)؟
دا زما خور ده.	این خواهر من است.
۱۹. دی څوک دئ؟	او کیست(کی است)
دی زما وراره دئ.	او برداررزاده من است.

یاد داشت:

ضمیرهای منفصل پیش از مضاف می آیند و ضمیرهای متصل پس از مضاف می آیند،واژه **(مو)** در جمع متکلم و جمع مخاطب مشترک است و کلمه **(یه)** برای ضمیر مفرد غایب و **(یې)** برای ضمیر جمع غایب به کار برده می شود چون ذیل:

زما پلار څه سو؟	پدر من چه شد؟
پلار مې څه سو؟	پدرم چه شد؟
زموږ زوم څه سو؟	داماد ما چه شد؟
زوم مو څه سو؟	داماد ما چه شد؟
ستا مېړه څه سو؟	شوهر تو چه شد؟
مېړه دې څه سو؟	شوهرت چه شد؟
ستاسې نیکه څه سو؟	پدر کلان شما چه شد؟
نیکه مو څه سو؟	پدرکلانتان چه شد؟
د ده ورور څه سو؟	برادر او چه شد؟

ورور يه څه سو؟	برادرش چه شد؟
د دوئ زوی څه سو؟	بچهء آنها چه شد؟
زوی يې څه سو؟	بچهء شان چه شد؟
د دوئ کتاب څه سو؟	کتاب آنها چه شد.
کتاب يې څه سو؟	کتاب شان چه شد.

یاد داشت:

(را،در، ور) واژه هایی اند که با فعل متعدی بیایند ضمیر متصل مفعولی و اگر بافعل لازمی بیایند معنای طرف را می دهد و:

(را) برای متکلم **(در)** برای مخاطب **(ور)** برای غایب

استعمال میگردد چون در ذیل:

ته ماته راسه.	تو نزد من بیا.
ته موږ ته راسه.	تو پیش ما بیا.
زه تا ته درسم؟	من نزد تو بیایم؟
زه هم تاسي ته درسم؟	من هم نزد شما بیایم؟
ته ده ته ورسه.	تو نزد او برو.
ته دوئ ته ورسه.	تو نزد ایشان برو.
تاسو هغو ته ورسئ.	شما نزد آنها بروید.
موږ ستاسو کور ته درسو؟	ما به خانه شما بیاییم؟

تکرار

۱. زما والۍ راکه.	گوشواره ام را بده.
والۍ مې راکه.	گوشواره ام را بده.
۲. زموږ بنګړی راکه.	کرهء ما را بده.
بنګړی مو راکه.	کرهء ما را بده.
۳. ستا پایزیب درکم؟	پایزیب تو را بدهم؟
پایزیب دې درکم؟	پایزیبتان را بدهم؟
۴. ستاسې ګوتۍ درکم؟	انگشتر شما را بدهم؟
ګوتۍ مو درکم؟	انگشترتان را بدهم؟
۵. د ده بګړی ورکه.	لنگی او را بده.
بګړی یې ورکه.	لنگی اش را بده.
٦. د دوئ رخچینه ورکه.	کلاه ایشان را بده.
رخچینه یې ورکه.	کلاه اش را بده.

هلته (انجا) **دلته** (اینجا) **چیرې** (کجا)

۱. ته هلته ورسه.	تو آنجا برو.
۲. تاسې هلته ورسئ.	شما آنجا بروید.

۳. زه هلته ورسم؟ من آنجا بروم؟
۴. موږ هلته ورسو؟ ما آنجا برویم؟
۵. دی هلته ورسي؟ او آنجا برود؟
٦. دوئ هلته ورسي؟ آنها آنجا بروند؟

۱. زه ورسم؟ من بروم؟
۲. موږ ورسو؟ ما برویم؟
۳. زه چیرې ورسم؟ من کجا بروم؟
۴. موږ چیرې ورسو؟ ما کجا برویم؟
۵. ته هلته ورسه. تو آنجا برو.
٦. تاسي هلته ورسئ. شما آنجا بروید.

۱. زه دلته درسم؟ من اینجا بیایم؟
۲. موږ دلته درسو؟ ما اینجا بیاییم؟
۳. ته دلته راسه. تو اینجا بیا.
۴. تاسي دلته راسئ. شما اینجا بیاید.
۵. دی چیرې ورسي؟ او کجا برود؟
٦. دوئ چیرې ورسي؟ آنان کجا بروند؟

۱. سهیله دلته راسه. سهیل اینجا بیا.
۲. چیرې درسم؟ کجا بیایم؟

۳. روهیده هلته ورسه. روهید انجا برو.
۴. چیري ورسم؟ کجا بروم؟
۵. ګلابه ژر راسه. گلاب زود بیا .
٦. درغلم. آمدم.
۷. چیري کښېنم؟ کجا بنشینم؟
۸. دلته کښېنه. اینجا بنشین.
۹. هلته مه کښېنه. انجا مه نشین.
۱۰. نه کښېنم. نمی نشینم.
۱۱. ته هم کښېنه. تو هم بنشین.
۱۲. زه هم کښېنم. من هم می نشینم.
۱۳. تاسي چیري کښېنئ؟ شما کجا می نشینید؟
۱۴. موږ هلته کښېنو. ما آنجا می نشینیم.
۱۵. دی دلته کښېني؟ او اینجا می نشینه؟
۱٦. نه دی دلته کښېني. نه او اینجا می نشیند.
۱۷. دوئ چیري کښېني؟ آنان کجا می نیشنند؟
۱۸. دوی هلته کښېني. ایشان انجا می نشینند.
۱۹. هغه هلک څه کوي؟ آن بچه چه میکند؟
۲۰. هغه هلک لوبي کوي. آن بچه بازی میکند.
۲۱. دغه سړی څه کوي؟ این مرد چه میکند؟
۲۲. دغه سړی نڅا کوي. این مرد رقص میکند.
۲۳. ته ښوونځي ته ځي؟ تو مکتب میروی؟
۲۴. وو زه ښوونځي ته ځم. بلی من به مکتب میروم.
۲۵. دی چیري ځي؟ او کجا میرود؟

۲۶. دی لوبغالي ته ځي.	او میدان بازی میرود.
۲۷. ته چیري ځې؟	تو کجا میروی؟
۲۸. زه کتابتون ته ځم.	من کتابخانه میروم.
۲۹. دا هلک څه کوي؟	این بچه چه میکند؟
۳۰. کاغذباد الوزوي.	این بچه کاغذپرا ن می پراند.
۳۱. تاسي چیري ځی؟	شما کجا میروید؟
۳۲. موږ وړکتون ته ځو.	ما کودکستان می رویم.
۳۳. دغه کړکی ده؟	این کلکین است؟
۳۴. نه دا ور دی.	نه خیر این دروازه است.
۳۵. دغه خوږ خټکی دئ؟	این خربوزهء شیرین است؟
۳۶. نه دا بې خونده خټکی دئ.	نه این خربوزهء بی مزه است.
۳۷. دا لوی واټ دی؟	این جاده بزرگ است؟
۳۸. نه دا کوچنی واټ دی.	نه این جاده کوچک است.
۳۹. دغه څلور لاری دئ؟	این چهار راهی است؟
۴۰. نه دا دري لاری دئ.	نی این سه راهی است.

درس ششم

(شپږم لوست)

مذکر و مونث

(نر او ښځه)

در زبان پشتو برخلاف زبان دری(فارسی) میان مذکر و موءنث فرق می باشد،مثلاً در زبان دری(فارسی) واژهء (آمد) برای زن و مرد یکسان استفاده می شود آما،در زبان پشتو برای مرد(**راغئ**) و برای زن (**راغله**) استعمال می شود، این پدیده وسعت زبان پشتو را نشان می دهد که مثل زبان عربی دارای صیغه های مذکر و موءنث است.

در نام های جاندار مذکر و مونث آن به آسانی فهمیده می شود،البته در نام های بی جان اشکالی برای غیر اهل زبان پیدا می شود،مگر در زبان پشتو نشانه هایی برای شناخت نام های موءنث ایجاد شده آند که سبب فرق موءنث از مذکر می شوند که در اینجا مختصر بیان می شود:نام مذکر نشانه ندارد و نشانه های موءنث از این قرار است :

۱. در پایان هر نامی که **(ۍ)** باشد چون:

خولۍ (کلاه) **مشوانۍ** (دوات)

ښګړی	(لنگی)	**ډوډۍ**	(نان)
کوچۍ	(زن کوچی)	**کیږدۍ**	(خیمه)
نجلۍ	(دختر)	**سپوږمۍ**	(مهتاب)
شپیلۍ	(توله)	**کوټۍ**	(کاخ)
صدرۍ	(واسکت)	**ګولۍ**	(تابلیت)

۲. در پایان هر نامی که **(ه)** باشد چون:

سترګه	(چشم)	**پښه**	(پا)
پزه	(بینی)	**اوږه**	(شانه)
خوله	(دهن)	**شونډه**	(لب)
مځکه	(زمین)	**ګوته**	(انگشت)
اینه	(جگر)	**وروځه**	(ابرو)
سینه	(سینه)	**دروازه**	(دروازه)

۳. در پایان هر نامی که **(الف)** باشد،چون:

رڼا	(روشنی)	**دنیا**	(دنیا)
شا	(پشت)	**ښکلا**	(زیبایی)
برېښنا	(برق)	**تمنا**	(خواهش)
ملا	(کمر)	**برملا**	(آشکار)
ښوروا	(شوربا)	**مسکا**	(تبسم)
حلوا	(حلوا)	**ژړا**	(گریه)

۴. در پایان هر نامی که **(ن)** باشد و پیش از آن **(زورکی)** باشد،چون:

ستن (سوزن)
لمن (دامن)
مېرمن (صاحب(زن))
څرمن (چرم)
مېچن (دستاس)
بن (امباق)

و بدون این مونث ها،مونث ها دیگر هم استند که نشانه تانثیت نه دارند ولی مونث اند که آین گونه مونث ها در هر زبان وجود دارند و بنام مونث های سماعی یاد می شوند چون به گونهء موءنث همیشه شنیده شده اند بنا بر این موءنث سماعی گفته می شوند،چون:

میاشت (ماه) **کوډل** (مرغانچه)
ورځ (روز) **منګل** (پنجه)
غزل (غزل) **لار** (راه)
بدل (غزل)

قاعده:

در زبان پشتو همیشه صفت در حالت مذکر بودن و موءنث بودن تابع اصل موصوف می باشد،مثلاً:**(خټکی)**(خربوزه) که مذکر است

صفت آن (**خوږ**)(شیرین) و (**هندوانه**)(تربوز) که مونث است صفت آن (**خوږه**) می آید،و صفت مذکر با آوردن (**ه**) موءنث می شود چون :

خوږ.......**خوږه**........(شیرین)

تور........**توره**.........(سیاه)

سپین.....**سپینه**.......(سفید)

مین.......**مینه**.........(عاشق)

ژړ........**ژړه**..........(زرد)

تکرار

مذکر	مونث
خټکی خوږ دئ.	**هندوانه خوږه ده.**
خربوزه شیرین است.	تربوز شیرین است.
قلم مات سو.	**مشوانۍ ماته سوه.**
قلم شکست.	دوات شکست.
دا لوی کور دئ.	**دا لویه واله ده.**
این خانه بزرگ است.	این جوی بزرگ است.
قلم سور دئ.	**مشوانۍ سره ده.**
قلم سرخ است.	دوات سرخ است.

دا کوچنی کتاب دئ.
این کتاب کوچک است.
دا کوچنۍ کتابچه ده.
این کتابچه کوچک است.

دا ښوونځی دئ.
این مکتب است.
دا لیسه ده.
این لیسه است.

دا کوچنی هلک دئ.
این بچهٔ کوچک است.
دا کوچنۍ نجلۍ ده.
این دختر کوچک است.

موټر راغئ.
موتر آمد.
ګاډۍ راغله.
گادی آمد.

لاس مي اړ دئ.
دستم مصروف است.
پښه مي اړه ده.
پایم مصروف است.

د ده زړه پاک دئ.
دل او پاک است.
د ده عقیده پاکه ده.
عقیده او پاک است.

دا دیوال تور دئ.
این دیوار سیاه است.
هغه دروازه توره ده.
آن دروازه سیاه است.

دا موټر زوړ دئ.
این موتر کهنه است.
دا ګاډۍ زړه ده.
این گادی کهنه است.

لرګی ماته سو.
چوب شکست.
څانګه ماته سوه.
شاخه شکست.

ستوری لوړ دئ.
ستاره بلند است.
سپوږمۍ لوړه ده.
مهتاب بلند است.

دیګ پوخ دئ.
دیگ پخته است.
ډوډۍ پخه ده.
نان پخته است.

باغلی اوم دئ.
باقلی خام است.
لوبیا اومه ده.
لوبیا خام است.

یو کال تېر سو.

یک سال تیر شد.

زما بوټ نوئ دئ.

بوت من نو است.

ستا غوښتنلیک راغلی وو.

درخواست تو آمده بود.

زموږ بایسکل راغئ.

بایسکل ما آمد.

د ده خنجر تېره دئ.

خنجر او تیز است.

یوه میاشت تېره سوه.

یک ماه تیر شد.

زما چپلکه نوې ده.

چپلی من نو است.

ستا عریضه راغلې وه.

عریضهء تو آمده بود.

زموږ ګاډی راغله.

گادی ما آمد.

د ده توره تېره ده.

شمشیر او تیز است.

درس هفتم

(اووم لوست)

مفرد و جمع

جمع او مفرد

در زبان پشتو نام های جمع از نام های مفرد از چند راه ساخته می شود:

۱. در پایان هر نامی که **(و،ی)** نباشد،**(ونه)** زیاده شده از مفرد،جمع ساخته میشود، چون:

آس..........آسونه..............اسپ..........اسپ ها
لاس.........لاسونه............دست.........دست ها
غوږ..........غوږونه............گوش.........گوش ها
غر...........غرونه..............قوه.............کوه ها
زړه.........زړونه..............قلب............قلب ها
توپ........توپونه.............توپ.............توپ ها
موټر........موټرونه............موتر............موترها
ورور........ورونه..............برادر............برادرها
سر.........سرونه.............سر...............سرها

مېز.........**مېزونه**..............میز..............میزها
قلف........**قلفونه**..............قفل.............قفل ها
اور.........**اورونه**..............اتش..............اتش ها

۲. در پایان نام مذکری که **(ی)** باشد و پیش از آن مفتوح باشد،آن فتحه را به کسره تبدیل نموده نام جمع از آن ساخته میشود،چون :

منګی.........**منګي**........کوزه.........کوزه ها
سړی.........**سړي**.........آدم..........آدم ها
لرګی.........**لرګي**.........چوب.......چوب ها
زلمی.........**زلمي**.........جوان........جوانان
توریالی......**توریالي**......شمشیرزن.......شمشیرزنان
پتیالی.......**پتیالي**........آبرومند......آبرومندان

۳. در پایان هر نام موءنثی که**(ه)**باشد و ظاهر خوانده شود آنرا به**(ې)** مجهول تبدیل نموده جمع ساخته میشود،چون :

خوله ....**خولې**........دهن.........دهن ها
پښه.............**پښې**.........پای.........پای ها
واله.............**والې**..........جوی........جوی ها
خوږه...........**خوږې**........شیرینی.....شیرینی ها

پسته..........**پستې**.......نرم.............نرم ها

کړه............**کړې**........کج..............کج

کوڅه........**کوڅې**.......کوچه...........کوچه ها

غوټه.........**غوټې**.........حمله...........حمله ها

کوټه.........**کوټې**..........خانه...........خانه ها

و اگر **(ه)** ظاهر خوانده نشود،به **(ي)** معروف تبدل نموده جمع ساخته میشود،چون:

سترګه.........**سترګي**.....چشم........چشم ها

پزه............**پزي**.........بینی........بینی ها

مینه............**میني**.......محبت........محبت ها

مځکه.........**مځکي**......زمین........زمین ها

ښځه...........**ښځي**..........زن..........زنان

درس هشتم

(اتم لوست)

اعداد

(شمارې)

اعداد اصلی

صفر..........صفر.........(۰)

یو ....یک.......... (۱)

دوه...........دو........... (۲)

درې..........سه..........(۳)

څلور.........چهار.........(۴)

پنځه.........پنج.......... (۵)

شپږ..........شش.........(۶)

اووه...........هفت.........(۷)

اته...........هشت........(۸)

نهه..........نه............(۹)

لس..........ده............(۱۰)

یولس........یازده.........(۱۱)

دولس.........دوازده.......(۱۲)

دیرلس....... سیزده.......(۱۳)

څورلس.......چهارده......(۱۴)

پنځلس.......پانزده........(۱۵)

شپاړس.......شانزده.......(۱۶)

اوولس........هفده.........(۱۷)

اتلس.........هجده.........(۱۸)

نونس.........نوزده.........(۱۹)

شل............بیست..........(۲۰)

دیرش........سی............(۳۰)

څلوېښت......چهل..........(۴۰)

پنځوس.......پنجاه..........(۵۰)

شپېته.........شصت.........(۶۰)

اویا...........هفتاد..........(۷۰)

اتیا...........هشتاد.........(۸۰)

نوي...........نود.............(۹۰)

سل...........صد........... (۱۰۰)

دوه سو........دوصد........(۲۰۰)

درې سوه.....سه صد.........(۳۰۰)

څلور سوه.....چهارصد........(۴۰۰)

پنځه سوه.....پنجصد.........(۵۰۰)

شپږ سوه......ششصد.........(۶۰۰)

اووه سوه.......هفتصد........(۷۰۰)

اته سوه........هشتصد........(۸۰۰)

نهه سوه.......نه صد.................(۹۰۰)

زر............هزار..................(۱۰۰۰)

دوه زره........دوهزار...............(۲۰۰۰)

دري زره......سه هزار...........(۳۰۰۰)

سل زره.......صدهزار............(۱۰۰۰۰۰)

یو میلیون.....یک میلیون.....(۱۰۰۰۰۰۰)

یو ملیارد......یک ملیارد......(۱۰۰۰۰۰۰۰)

تکرار

یاد داشت ها:

۱. مونث **(یو)**،**(یوه)** می آید و مونث **(دوه)**،**(دوې)** می آید و باقی مشترک است،چون:

یو قلم	یک قلم	**یوه مشوانۍ**	یک دوات
یوهلک	یک بچه	**یوه نجلۍ**	یک دختر
یو نر	یک مرد	**یوه ښځه**	یک زن
یو ځوان	یک جوان	**یوه ځوانه**	یک جوان(مونث)
دوه قلمه	دو قلم	**دوې مشوانۍ**	دو دوات
دوه کتابه	دو کتاب	**دوې کتابچې**	دوکتابچه
دوه دکانه	دو دکان	**دوې دکانچې**	دو دکانچه
دوه باغه	دو باغ	**دوې باغچې**	دو باغچه

۲. هر اسم مفرد مذکر که ممیز اسم عدد اضافه از(یو)شود آخرآن مفتوح میگردد.

درې کتابه	سه کتاب
څلور قلمه	چهار قلم

پنځه دکانه	پنج دکان
شپږ کاغذه	شش کاغذ
اووه تلفونه	هفت تلفون

۱. **ښوونځی دولس کاله ویل کیږي.**
مکتب دوازده سال خوانده میشود.
۲. **پوهنتون څلور کاله ویل کیږي.**
پوهنتون چهار سال خوانده میشود.
۳. **ماسټري په دوو کالو کې اخستل کیږي.**
ماستری در دو سال گرفته میشود.
۴. **دکتوره په درېو کاله کې اخستل کیږي.**
دکتوره در سه سال گرفته میشود.
۵. **ټولې اکاډمکي رتبې اووه دي.**
تمام رتبه های علمی هفت میباشند.
۶. **ټولې دولتي بستونه نهه دي.**
تمام بست های دولتی نه اند.
۷. **د هیواد ملي سرود په یوه ژبه دی.**
سرود ملی کشور به یک زبان است.
۸. **زه پر شپږ کلنی ښوونځي ته شامل سوی یم.**
من در شش سالگی شامل مکتب شدم.
۹. **یوه ډوډی په لس افغانی ده.**
یک نان ده افغانی است.
۱۰. **بریښنا کیلواټ په پنځه افغانی ده.**
برق کیلوات پنج افغانی است.

۱۱. یو من څلوېښت سېره دئ.

یک سیر چهل خورد است.

۱۲. یو ساعت شپېته دقیقې دئ.

یک ساعت شصت دقیقه است.

۱. شپېته ثانیې یوه دقیقه کیږي.

شصت ثانیه یک دقیقه می شود.

۲. شپېته دقیقې یو ساعت کیږي.

شصت دقیقه یک ساعت میشود.

۳. څلوریشت ساعته یوه شپه او ورځ کیږي.

بیست و چهار ساعت یک شبانه روز میشود.

۴. دیرش ورځې یوه میاشت کیږي.

سی روز یک ماه میشود.

۵. دولس میاشتې یو کال کیږي.

دوازده ماه یک سال میشود.

٦. درې سوه شپږشپېته ورځې یو کال کیږي.

سه صد و شصت شش روز یک سال میشود.

۷. سل کاله یوه پېړۍ کیږي.

صد سال یک صده میشود.

۸. اووه سوه شل ساعته یوه میاشت کیږي.

هفت صد بیست ساعت یک ماه میشود.

۹. یوزرو څلور سوه څلوېښت دقیقې یوه ورځ کیږي.

یک هزار و چهار صد و چهل دقیقه یک روز میشود.

۱۰. یو کال څلور فصله دئ.

یک سال چهار فصل است.

۱۱. درې میاشتې یو فصل کیږي.

سه ماه یک فصل میشود.

۱۲. په هر کال کې دوه اختره وي.

در هر سال دو عید میباشد.

اعداد ترتیبی

وقتی ما از اعداد اصلی، اعداد ترتیبی را می سازیم در پایان اعداد مذکر **(م)** را که پیش از آن **(زورکی)** میباشند، آورده آن را از یک عدد اصلی به یک عدد ترتیبی تبدیل می نماییم،چون:

څلور...........**څلورم**.........چهارم

شپږ...........**شپږم**..........ششم

درې..........**دریم**...........سوم

و اگر پایان آن **(ه)** باشد **(ه)** حذف شده و به جایش **(م)** را اورده اعداد ترتیبی را به وجود میاوریم،چون:

دوه.........**دوهم**........دوم

پنځه.......**پنځم**........پنجم

اووه........**اووم**.........هفتم

و در مونث آن در پایان با **(م)(ه)** هم زیاد میشود ،مگر در **(دوه)** تنها **(م)** کفایت میکند چون او **(ه)** خود دارد:

درې.......**دریمه**.......سوم

نهه.........**نهمه**.........نهم

لسم........**لسمه**........دهم

اعداد ترتیبی عبارتند:

اعداد اصلی	معنا	اعداد ترتیبی	معنا
یو	یک	**اول**	یکم
دوه	دو	**دوهم**	دوم
درې	سه	**دریم**	سوم
څلور	چهار	**څلورم**	چهارم
پنځه	پنج	**پنځم**	پنجم
شپږ	شش	**شپږم**	ششم
اووه	هفت	**اووم**	هفتم
اته	هشت	**اتم**	هشتم

نهه............نه............نهم..................نهم

شل...........بست.........شلم.................بیستم

دیرش........سی..........دیرشم............سی ام

څلوېښت......چهل.........څلوېښتم.......چهم

پنځوس.......پنجاه.........پنځوسم.......پنجاهم

شپېته.........شصت........شپېتم...........شصتم

اویا...........هفتاد.........اویایم................هفتادم

اتیا...........هشتاد........اتیایم...............هشتادم

نوي...........نود..........نوییم......................نودم

سل...........صد.........سلم......................صدم

خبري اترې

گفت و گو

مکالمه

پیرودنکی (خریدار):

سلام علیکم.

سلام علیکم.

پلورونکی (دکاندار):

و علیکم سلام،خدای دې راوله.

وعلیکم سلام،به خیر آمدی.

پیرودنکی (خریدار):

خدای دې ښې و ښادی دروليې،څنګه یاست په خیر یاست؟

زنده باشید،چطور هستید،به خیر هستید.

پلورونکی (دکاندار):

جوړ اوسی تاسو څنګه یاست؟

جور باشید، شما چطور هستید؟

پیرودنکی (خریدار):
موږ هم شکر دی روغ او جوړ یو.
شکر ما هم جور هستیم.

پلورونکی (دکاندار):
چای درته راوخلم که یخې اوبه؟
چای برایتان تیار کنم یا اب سرد؟

پیرودنکی (خریدار):
مننه هر څه مي کړي دي.
تشکر هر چیز خوردم.

پلورونکی (دکاندار):
شپې او ورځې په خیر تیرېږي؟
شب و روز به خیر میگذرد؟

پیرودنکی (خریدار):
د خدای فضل دئ،ورځ سبا کو یو څه شیان مي په کار وه.
فضل خدا است،روز را می گذرانیم،یک چند چیزی کار داشتم.

پلورونکی (دکاندار):
ته یې راته و وایه زه به یې درته را واخلم.
تو برایم بگو که من برایتان بگیرم.

پیرودنکی (خریدار):

ته صبر دلته ما ليکلي دي،ها دغه دي:

تو باش من اینجا نوشته کرده ام،آه! این است.

۱. **يوه دانه ږمونځ.**

یک دانه شانه.

۲. **يو دانه برس.**

یک دانه برس.

۳. **څلور داني صابونان.**

چهار دانه صابون.

۴. **دري بوتله شامپوي.**

سه بوتل شامپو.

۵. **دوه داني د غاښو کريمان.**

دو دانه کرم دندان.

٦. **دوه داني د غاښو برسان.**

دو دانه برس دندان.

۷. **شل داني بنګړي.**

بیست حلقه کره.

۸. **يوه جوړه والي.**

یک جوره گوشواره.

پیرودنکی (خریدار):
نور د اوس لپاره همدا بس دي.
حالی همین قدر بس است.

پلورونکی (دکاندار):
ښه دا خو سوه ستا شیان.
خوب این شد چیزهای شما.

پیرودنکی (خریدار):
ښه ږمونځ دانه په څو ده؟
خوب شانه دانهء چند است؟

پلورونکی (دکاندار):
ږمونځ به په دېرش افغاني در حساب کو.
شانه را برایتان به سی افغانی حساب می کنم.

پیرودنکی (خریدار):
برس په څو دئ؟
برس چند است؟

پلورونکی (دکاندار):
برس چي مرعت پکښي وي په اتیا افغانۍ
مراعات که باشد،برس دانهء هشتاد افغانی.

پیرودنکی (خریدار):
صابون څنګه دئ؟
صابون چطور است؟

پلورونکی (دکاندار):
صابون په پنځه ویش افغانۍ.
صابون بیست پنج افغانی است.

پیرودنکی (خریدار):
شامپو به نو په څو وي؟
شامپو چند خواهد باشد؟

پلورونکی (دکاندار):
شامپو به هم ستا لپاره در حساب کړو په یوسلو دېرش افغانۍ.
شامپو برای شما یکصد سی افغانی حساب می کنم.

پیرودنکی (خریدار):
ښه دا د غاښو کریمان په څو دي؟
خوب کرم های دندان چند است؟

پلورونکی (دکاندار):
دا مي خپله په دېرش رانیولي یو پنجي په کښي رابخښه په پنځه دېرش افغانۍ.
این را خودم به سی افغانی خریده ام،یک پنجی را برایم ببخش سی و پنج افغانی.

پیرودنکی (خریدار):

ښه دا د غاښو برسان نو په څو دي؟

خوب این برس های دندان چند است؟

پلورونکی (دکاندار):

دا دانه په پنځویشت افغانی.

این دانه بیست پنج افغانی است.

پیرودنکی (خریدار):

یا دا نو په پنځویشت مه راباندي حسابه.

نه،این را به بیست و پنج حساب نکنید.

پلورونکی (دکاندار):

وروره چني نه پکښي ځایږي، په ټولو کي مي مرعت درسره کړئ دئ.

برادر در این جا چنه نیست درتمام شان مراعات کردیم.

پیرودنکی (خریدار):

ښه نو ستا خوښه ده،دا بنګړي څنګه دي؟

خوب دیگر دلت،این کره چطور است؟

پلورونکی (دکاندار):

خیر د هغه پیسي به نه درڅخه اخلم.

خیر است از این هیچ پیسه نمیگرم.

پیرودنکی (خریدار):

مننه کور دي ودان،دا والي به په څو راکې؟

تشکر خانهء تان آباد، این گوشواره را به چند میدهید؟

پلورونکی (دکاندار):

والي به درکم تاته په پنځوس افغانی.

گشواره را به تو پنجاه افغانی میدهم.

پیرودنکی (خریدار):

ښه نو ته اوس ټوله جمعه که ټول څو پیسې کیږي؟

خوب تمام اش را جمع کن که چند می شود؟

پلورونکی (دکاندار):

ټولي یو زرو دري سوه درو پنځوس افغانی کیږي.

تمام اش یک هزار و سه صد و پنجاه افغانی می شود.

پیرودنکی (خریدار):

ښه نو په یوه کڅوړه کي خو يې را واچوه.

خوب در یک خریطه برایم بندازید.

پلورونکی (دکاندار):

ولي نه دا دی اوس دستي به يې در واچوم.

چرا نه همین حالا برایتان میندازم.

پیرودنکی (خریدار):
آ! واخله دا پیسې دي حساب کړه.
بگیرید پول تان را بشمارید.

پلورونکی (دکاندار):
منته وروره پوره دي.
تشکر برادر پوره است.

پیرودنکی (خریدار):
نو ستاسو په اجازه.
به اجازهء شما.

پلورونکی (دکاندار):
کښېنه غرمه ده د ډوډۍ وخت دئ.
بنشنید چاشت است،وقت نان است.

پیرودنکی (خریدار):
منته څوک راته ګوري، د خدای پامان.
تشکر کسی منتظرم است،بامان خدا.

پلورونکی (دکاندار):
په مخه دي ښه سلامونه مو کوه، الله دي مل سه.
پیشرویتان خوبی،سلام هایم را بگو،خدا نگهدارتان.

درس نهم

(نهم لوست)

اوقات

وختونه

د اونۍ ورځې

روزهای هفته

۱. **شنبه**	شنبه
۲. **یک شنبه**	یک شنبه
۳. **دوشنبه**	دوشنبه
۴. **سه شنبه**	سه شنبه
۵. **چهار شنبه**	چهار شنبه
۶. **پنج شنبه**	پنجه شنبه
۷. **جمعه**	جمعه

بېلابېل وختونه

او قات گونا گون

۱. لات وړمه ورځ	پیش پریروز
۲. وړمه ورځ	پریروز
۳. پرون	دیروز
۴. نن	امروز
۵. سبا	فردا
٦. بل سبا	پس فردا
۷. تیره شپه	دیشب
۸. نن شپه	امشب
۹. سبا شپه	فردا شب
۱۰. برایي شپه	شب گذشته
۱۱. سهار	صبح
۱۲. غرمه	چاشت
۱۳. ماپښین	پیشین
۱۴. ماځیگر	دیگر
۱۵. ماښام	شام

۱۶. ماخستن	خفتن
۱۷. سهار وختي	صبح وقت
۱۸. نیمه شپه	نیم شب
۱۹. اوس.	حالا
۲۰. څاښت مهال	وخت بین چاشت و صبح

وختونه په جملو کي

اوقات در جملات

۱. **لات وړمه ورځ ته نه وې راغلئ.**

پیش پریروز تو نه آمده بودی.

۲. **وړمه ورځ د پنج شنبې ورځ وه.**

پریروز روز پنج شنبه بود.

۳. **نو پرون شنبه سوه.**

پس دیروز شنبه شد.

۴. **نن یکه شنبه کیږي.**

امروز یک شنبه میشود.

۵. **سبا به دوشنبه وي.**

فردا دوشنبه خواهد بود.

٦. **بل سبا به سه شنبه وي.**

پس فردا سه شنبه خواهد بود.

۷. **تېره شپه زموږ په کور کي د چهارشنبې لپاره خبري و سوې.**

شبه گذشته در خانه ما درباره‌ء چهار شنبه گفت و گو شد.

۸. نن شپه موږ مېلمانه یو.

امشب ما مهمان هستیم.

۹. سبا شپه زما پلار راځي.

فردا شب پدرم میاید.

۱۰. براي شپه ډېر یخ وو.

شب گذشته بسیار سرد بود.

۱۱. سهار عابده زموږ کره راغله.

صبح عابده خانه ما آمد.

۱۲. موږ د غرمې ډوډۍ اوس و خوړه.

ما نان چاشت را حالا خوردیم.

۱۳. عابده ماپښین بیا راځي.

عابده پیشین باز میاید.

۱۴. موږ ماځگر یو له بل سره پر تلفون ږغیږو.

ما عصر با همدیگر درتلیفون گپ میزنیم.

۱۵. ماښام زه کور ته درځم.

من شام به خانه شما میایم.

۱٦. ماخستن زه بیدېږم.

خفتن من خواب میشوم.

۱۷. سهار وختي ډېره ښه هوا وي.

صبح وقت بسیار هوای خوب می باشد.

۱۸. زه نیمه شپه را ویښیږم.

من در نیمه شب بیدار می شوم.

۱۹. زه اوس درځم.

من حالا میایم.

۲۰. زه ځاښت مهال سهارنی خورم.

من صبح ناوقت تر صبحانه می خورم.

میاشتي

ماه ها

عجم شرق	عربی	پشتو
وری	محرم	۱. حسن حسین
غوایي	صفر	۲. صفره
غبرګولی	ربیع الاول	۳. لومړی خور
چنګاښ	ربیع الثانی	۴. دوهمه خور
زمری	جمادی الاول	۵. دریمه خور
وږی	جمادی الثانی	٦. څلورمه خور
تله	رجب	۷. د خدایتعلٰی میاشت
لړم	شعبان	۸. برات
لیندی	رمضان	۹. روژه
مرغومی	شوال	۱۰. کوچنۍ اختر
سلواغه	ذیقعده	۱۱. میانۍ
کب	ذیحجه	۱۲. لوی اختر

****

فصلونه

فلصل های سال

۱. **پسرلی** بهار
۲. **دوبی** تابستان
۳. **منی** خزان،پاییز
۴. **ژمی** زمستان

پسرلی – حسن حسین،صفره،لومړۍ خور
بهار - حمل ، ثور ،جوزا
دوبی - دوهمه خور،دریمه خور،څلورمه خور
تابستان - سرطان ،اسد ،سنبله
منی - کوچنی اختر،میانی،لوی اختر
پاییز - میزان ،عقر ب ،قوس
ژمی - د خدایتعلٰی میاشت،برات،روژه
زمستان – جدی ، دلو،حوت

زه په پسرلي کي د بابا صاحب میلو ته ځم.
من در بهار به میله های بابا صاحب می روم.
په ژمي کي کابل ډېر یخ وي.
در زمستان کابل بسیار سرد میباشد.

درس د هم

(لسم لوست)

چیزها و جای ها

شیان او ځایونه

۱.	نړۍ	دنیا
۲.	وچه	خشکه
۳.	مځکه	زمین
۴.	اسمان	آسمان
۵.	لمر	آفتاب
٦.	سپوږمۍ	مهتاب
۷.	ستوری	ستاره
۸.	باد	شمال
۹.	باران	باران
۱۰.	واوره	برف
۱۱.	وریځ	ابر
۱۲.	تالنده	رعد
۱۳.	برېښنا	برق
۱۴.	یخ	یخ

۱۵. **ګرمي**	گرمی
۱٦. **اوبه**	آب
۱۷. **اور**	آتش
۱۸. **ټکه**	صاعقه
۱۹. **بحر**	بحر
۲۰. **سمندر**	بحر خورد
۲۱. **دریاب**	دریا
۲۲. **واله**	جوی
۲۳. **کوڅه**	کوچه
۲۴. **سړک**	سرک
۲۵. **څلورلاری**	چهار راهی
۲٦. **درې لارې**	سه راهی
۲۷. **واټ**	جاده
۲۸. **دوه لارې**	دو راهی
۲۹. **درې ګزی**	پیاده رو
۳۰. **تمځای**	ایستاد گاه
۳۱. **غر**	کوه
۳۲. **غونډۍ**	تپه
۳۳. **ږلی**	ژاله
۳۴. **شبنم**	شبنم
۳۵. **زله زله**	زله زله
۳٦. **ځروبی**	ابشار
۳۷. **ګودر**	جای گرفتن اب در لب جوی یا دریا

۳۸. **دره**	دره
۳۹. **رېګ**	ریگ
۴۰. **شګه**	سنگریزه
۴۱. **جغل**	جغل
۴۲. **سمېټ**	سمینت
۴۳. **ډب**	چقوری
۴۴. **کنده**	از چقوری کم کلان
۴۵. **خاه**	چاه
۴٦. **کاریز**	کاریز
۴۷. **شېله**	مجرای سیل
۴۸. **ډند**	آب ایستاده
۴۹. **بند**	بند
۵۰. **ونه**	درخت
۵۱. **ډبره**	سنگ
۵۲. **لوټه**	کلوخ
۵۳. **سنګړه، ګاره**	سنگ بزرگ
۵۴. **چینه**	چشمه
۵۵. **پرښه**	سنگ بزرگتر
۵٦. **څانګه**	شاخه
۵۷. **ریښه**	ریشه
۵۸. **تنه**	تنه
۵۹. **پاڼه**	برگ
٦۰. **سره و زرغونه**	رنگین کمان

تکرار

۱. **نړۍ له شپږو لویو وچو څخه جوړه ده.**
جهان از شش خشکه بزرگ ساخته شده.

۲. **افغانستان د اسیا په لویه وچه کې پروت دئ.**
افغانستان در خشکه بزرگ اسیا موقیت دراند.

۳. **په ملیاردو انسانان د ځمکې پر سر ژوند کوي.**
به ملیاردها انسان بر روی زمین زندگی میکنند.

۴. **اسمان له موږ څخه ډېر لوړ دئ.**
اسمان از ما بسیار بلند است.

۵. **لمر همېشه ځلیږي.**
افتاب همیشه میدرخشد.

٦. **مینان خپل غم همېشه سپوږمۍ ته وايي.**
عاشقان همیشه غم شان را به مهتاب میگویند.

۷. **اسمان په ستورو ښه ښکاري.**
اسمان با ستاره ها زیبا معلوم میشود.

۸. **د سهار باد ډېر خوندور وي.**

باد صبا بسیار لذت بخش میباشد.

۹. **د پسرلي باران په زړنو کي هیلي را ویښه وي.**

باران بهار آرمان ها را در دل ها باز مینمایند.

۱۰. **کابل دي بې زرو وي خو بې واوري نه.**

کابل بی زر باشد بی برف نی.

۱۱. **وریځي راغلې اوس به واوره پیل سي.**

ابرها امدند حالا برف خواهد بارید.

۱۲. **زما له تالندي ډېر بد راځي.**

من از رعد بسیار بدم می اید.

۱۳. **کله چي برېښنا وځلیږي زما په زړه کي د هیلو غوټۍ و غوړیږي.**

وقتکه برق میدرخشد در دلم پندک های ارزوها باز میشوند.

۱۴. **د کابل یخ مي زړه را شین کړ.**

سردی کابل دلم را زد.

۱۵. **د کابل ګرمي داسي ده لکه مور د خوشکه.**

گرمی کابل مثل قهر مادر است.

۱٦. اوبه د ژوند د ادامې وسیله دي.

آب وسیلهء ادامه زندگی است.

۱۷. په ژمي کي اور ښه لګیږي.

اتش در زمستان خوب کیف دارد.

۱۸. په پسرلي کي زیاتي تکي لویږي.

در بهار زیات صاعقه می افتد.

۱۹. زما له بحرنو سره هیڅ نه جوړیږي.

بحرها هیچ خوشم نه می آید.

۲۰. سمندر د انسان په څیر ژور دی.

بحر مثل انسان ژرف است.

۲۱. زه د امو دریاب ته تللی وم.

من به دریا آمو رفته بودم.

۲۲. په کندهار کي یوه لویه واله سته.

در کندهار یک جوی بزرگ است.

۲۳. احمد مي په کوڅه کي ولیدی.

احمد را در کوچه دیدم.

۲۴. سړک همېشه له موټرو ډک وي.

سرک همیشه از موترها پر می باشد.

۲۵. زه پر صدارت څلور لارې درته ولاړ یم.

من در چهار راهی صدارت برایت منتظرم.

۲۶. زموږ کور علاوالدین درې لارې ته څېرمه دی.

خانه ما در نزدیکی سه راهی علاوالدین است.

۲۷. په کابل کې میوند واټ ډېر پخوانی واټ دئ.

جاده میوند یک جاده سابقه در کابل است.

۲۸. زه کابل دوه لارې ته ځم.

من به دوراهی کابل میروم.

۲۹. د کابل درې ګزیان یې ټول و رغول.

همه پیاده روهای کابل را بازسازی نمودند.

۳۰. موږ په تمځای کې بس ته په تمه یو.

ما در ایستاد گاه منتظر بس بودیم.

۳۱. په کابل کې اسمایي غر ډېر ښکلی ښکاري.

در کابل کوه اسمایی بسیار مقبول معلوم می شود.

۳۲. په پسرلي کې غونډۍ ته ځو.

در بهار به تپه میرویم.

۳۳. ږلی اوري دننه راسه.

ژاله میبارد داخل بیاید.

۳۴. د ګل پر مخ شبنم ښه ښکاري.

شبنم بر روخ گل خوب معلوم می شود.

۳۵. زه له زلزلې ډېر بېرېږم.

من از زلزله بسیار می ترسم.

۳٦. په پغمان کې ښکلې ځړوبې سته.

در پغمان ابشارهای زیبایی استند.

۳۷. ګودرونه نور کرار کرار له منځه ځي.

لب دریاها آهسته آهسته از بین می روند.

۳۸. په پغمان دره کې رڼې اوبه بهیږي.

در دره پغمان اب صاف جاری است.

۳۹. د قرغې په بند کې ریګ نسته.

در بند قرغه ریگ نیست.

۴۰. په کابل پوهنتون کې یې شګې هواري کړې.

پوهنتون کابل را سنگریزه فرش کردند.

۴۱. هغه دې جغل یې راوړل.

اینک جغل آورد.

۴۲. دغه دېوال یې په سمیټو جوړ کړ.

این دیوار را با سمینت ساخت.

۴۳. په لاره کي ډېر ډبونه وه.

در راه چقوری های زیادی بودند.

۴۴. هغه په کنده کي ولوېدی.

او در چقوری افتاد.

۴۵. زموږ په څاه کي ډيري خوږې اوبه دي.

در چاه ما بسیار آب شیرین است.

۴٦. کاریزونه هم وچ سول.

کاریزها هم خشک شدند.

۴۷. په ژمي کي شېلې ډکي ډکي بهيږي.

در زمستان مجراهای سیل پر اب میباشند.

۴۸. دلته ډېر ښه د اوبو ډندونه سته.

در اینجا تالاب های بسیار خوبی استند.

۴۹. اوس دلته یو د اوبو بند جوړيږي.

حالا اینجا یک بند اب جور می شود.

۵۰. زه تر ونه لاندي بیدېږم.

من زیر درخت خواب می شوم.

۵۱. ته هوغه ډبره راکړه.

تو آن سنگ را بده.

۵۲. هغه يې په لوټو وويشتى.

او را به کلخ زد.

۵۳. د هغوی د کبانو تور په ګاره کې بند سو.

جال ماهی آنان در سنگ بزرگ بند شد.

۵۴. زما د چينو اوبه ډيري خوښيږي.

آب چشمه خیلی خوشم می اید.

۵۵. د غره په لمن کې پرښې زياتې وي.

در دامنه کوه سنگ های نهایت بزرگ زیاد استند.

۵٦. څانګې په پاڼو ډکې سوې.

شاخه ها از برگ ها پر شدند.

۵۷. هغه ونه يې له ريښو وکښله.

آن درخت را از ریشه کشید.

۵۸. د ونې تنه ډېره کلکه وي.

تنه درخت بسیار محکم می باشد.

۵۹. د ونو پاڼې ورژېدې.

برگ های درختان ریختند.

٦۰. له باران وروسته سره او زرغونه راپورته کيږي.

پس از باران رنگین کمان نمایان می شود.

درس یازداهم

(یولسم لوست)

خانواده

کورنۍ

شماره	نام	معنا	جمع
۱.	ورنیکه	پدر پدر کلان	ورنیکه ګان
۲.	نیکه	پدر کلان	نیکه ګان
۳.	پلار	پدر	پلرونه
۴.	ورنه آنا	مادر مادر کلان	ورني آناوي
۵.	آنا	مادر کلان	آناګاني
٦.	مور	مادر	مندي
۷.	زوی	پسر،فرزند	زامن
۸.	لور	دختر	لوڼي
۹.	لمسی	نواسه	لمسیان
۱۰.	لمسۍ	نواسه(مونث)	لمسیاني

۱۱.	کړوسی	پسر نواسه	کړوسیان
۱۲.	کړوسۍ	دختر نواسه	کړوسیاني
۱۳.	کوسی	کواسه	کوسیان
۱۴.	کوسۍ	کواسه	کوسیاني
۱۵.	کودی	پسر کواسه	کودیان
۱٦.	کودۍ	دختر کواسه	کودیاني
۱۷.	ورور	برادر	وروڼه
۱۸.	خور	خواهر	خویندي
۱۹.	وراره	برادر زاده	ورېرونه
۲۰.	ورېږه	برادر زاده	ورېرې ګاني
۲۱.	خوریی	خواهر زاده	خوریان
۲۲.	خورزه	خواهر زاده	خورزې ګاني
۲۳.	تره	کاکا	ترونه
۲۴.	عمه	عمه	عمه ګاني
۲۵.	ماما	ماما	ماما ګان
۲٦.	خاله	خاله	خاله ګاني
۲۷.	مېړه	شوهر	مېړونه
۲۸.	ماینه	خانم	مایني
۲۹.	زوم	داماد	زومان
۳۰.	مېرور	عروس	مېرندي
۳۱.	لېور	ایور	لېورونه
۳۲.	ایندرور	ننو	ایندرندي
۳۳.	ورېنداره	ینگه	وریندارګاني

.۳۴	خوابنې	خشو	خوابنیاني
.۳۵	خسر	خسر	خسران
.۳٦	اخښې	یازنه	اخښیان
.۳۷	باجه	باجه	باجه ګان
.۳۸	جره	مجرد	جره ګان
.۳۹	پېغله	دوشیزه	پېغلاني
.۴۰	کونډه	بیوه	کونډې
.۴۱	اخښې	خسر بره	اخښیان
.۴۲	بن	انباق	بنې
.۴۳	مېره	مادر اندر	مېرې
.۴۴	خپل	خویش	خپلوان
.۴۵	کور داره	متاهل	کورداره
.۴٦	مېړوښې	متاهل	مېړوښې
.۴۷	هلک	بچه	هلکان
.۴۸	نجلۍ	دختر	نجوني
.۴۹	خوښینه	خیاشنه	خوښیناني
.۵۰	یور	ایورزن	یوڼې
.۵۱	بوره	زن پسر مرده	بورې
.۵۲	وراره	زن برادر مرده	ورارې
.۵۳	پلندر	پدراندر	پلندران
.۵۴	د خاله لور	دختر خاله	د خاله لوڼې
.۵۵	د اکا لور	دختر کاکا	د اکا لوڼې
.۵٦	د تره زوی	بچه کاکا	د تره زامن

۵۷.	**د مامازوی**	بچه ماما	**د ماما زامن**
۵۸.	**پلرگنی**	پدرخیل	
۵۹.	**خسرگنی**	خسر خیل	
۶۰.	**بچندر**	بچه اندر	**بچندران**

تکرار

۱. زما ورنیکه زما د پلار نیکه وو.

بابا کلانم پدر پدرکلانم بود.

۲.زه زما د نیکه لمسی یم.

من نواسه پدرکلانم استم.

۳. زما خور زما د پلار لور ده.

خواهرم دختر پدرم است.

۴. زما ورنه انا زما د انا مور ده.

بی بی کلانم مادر، مادر کلانم است.

۵. زه مي پر انا ډېر ګران یم.

مادر کلانم من را خیلی دوست دارد.

٦. زما مور زما د وریندارۍ خواښې ده.

مادرم خشوی ینگه ام است.

۷. زما وراره زما د ورور زوی دی.

برادر زاده ام فرزند برادارم است.

۸. زما د وروړ لور زما وريې ره ده.

دختر بردارم برادر زاده ام است.

۹. زما وروړ زما د نیکه لمسی دئ.

بردارم نواسه پدرکلانم است.

۱۰. زما د نیکه لمسۍ زما د پلار لور ده.

نواسه پدر کلانم دختر پدرم است.

۱۱. زما زوی زما د نیکه کړوسی دی.

فرزندم پسر نواسهء پدرکلانم است.

۱۲. زما وريې ره زما د نیکه کړوسۍ ده.

بردار زاده ام،دختر نواسه پدرکلانم است.

۱۳. زه زما د ورنیکه کوسی یم.

من کواسه بابا کلانم استم.

۱۴. زما د وروړ لمسۍ زما د نیکه کوسۍ ده.

نواسه بردارم،کواسه پدر کلانم است.

۱۵. زما د تره کوسی زما د نیکه کودی وو.

کواسه کاکایم پسر کواسه پدرکلانم بود.

۱٦. زما د ماما کوسۍ زما د نیکه کودۍ ده.

کواسه مامایم ،دختر کواسه پدرکلانم است.

۱۷. زما ورور زما د مور زوی دئ.

بردارم فرزند مادرم است.

۱۸. زما خور زما د ورور خور ده.

خواهرم،خواهر بردارم است.

۱۹. زما وراره زما د وريندارې زوی دئ.

بردار زاده ام فرزند ينگه ام است.

۲۰. زما خور زما د ورېرې عمه ده.

خواهرم عمه بردار زاده ام است.

۲۱. زما ورور زما د خوريي ماما دئ.

بردارم مامای خواهر زاده است.

۲۲. زما مور زما د خورزې آنا ده.

مادرم،مادرکلان خواهر زاده ام است.

۲۳. زما د تره زوی زما د پلار وراره دئ.

بچه کاکایم ،برادر زادهٔ پدرم است.

۲۴. زما عمه زما د پلار خور ده.

عمه ام خواهر پدرم است.

۲۵. زما ماما زما د پلار اخښې دئ.

مامایم خسربرهٔ پدرم است.

۲٦. زما خاله زما د مور خور ده.

خاله ام خواهر مادرم است.

۲۷. زه زما د مایني مېړه یم.

من شوهر خانمم استم.

۲۸. زما اخښی زما د مایني ورور دئ.

خسربره ام بردار خانمم است.

۲۹. زه زما د خسر زوم یم.

من داماد خسرم استم.

۳۰. زما ماینه زما د مور مړور ده.

خانمم عروس مادرم است.

۳۱. زه د خپل ورور د مایني لېور یم.

من ایور خانم بردارم استم.

۳۲. زما خور زما د ورینداري ایندرور ده.

خواهرم ننو ینگه ام است.

۳۳. زما ماینه زما د خور ورینداره ده.

خانمم ینگهء خواهرم است.

۳۴. زما خواښي زما د مایني مور ده.

خشوام مادر خانمم است.

۳۵.زما خسر زما د زوی نیکه دئ.

خسرم پدرکلان پسرم است.

۳٦.زه زما د اخښیانو اخښی یم.

من خسربره یازنه هایم استم.

۳۷.زما باجه زما د خوښيني مېړه دئ.

باجم شوهری خایشنم است.

۳۸.رښتیا خبره دا ده چي زه جریم.

حقیقت این است که من مجردم.

۳۹. پیغله نجلی ژر ودیږي.

دوشیزه زود عروسی می شود.

۴۰. د چا چي مېړه مړ سي هغې ته کونډه وایي.

شوهر کسی که بمیرد آن را بیوه میگویند.

۴۱. زما اخښی زما د خسر زوی دئ.

خسر بره ام،پسر خسرم است.

۴۲. ښځه په خپل ټول ژوند کي یوازي د بن له کلمې بېرېږي.

زن در تمام عمرش تنها از واژهء انباق می ترسد.

۴۳.زما دوهمه مایینه زما د اولادونو میره ده.

خانم دوهم ام مادر اندر اولادم است.

۴۴.زه ډېر خپلوان لرم.

من خویش های زیاد درام.

۴۵.زه خپله کورداره نه یم ټوکي کوم.

من خودم متاهل نیستم مزاح میکنم.

۴٦.مېروښي ښځي له پرديو پرده کوي.

زن های متاهل از بیگانه ها روی می گرند.

۴۷.تر پنځويشت کلنی نارینه ته هلک وايي.

تا بیست و پنج سالگی به مرد بچه می گویند.

۴۸.د پېغلتوب تر وخته ښځي ته نجلی وايي.

تا زمان دوشیزگی زن را دختر میگویند.

۴۹. زه مېرمن نه لرم نو خوښينه به مي د کومه سي.

من خانم ندارم پس خیشنه هایم از کجا شود.

۵۰. زما وریندارني سره يوښي دي.

ینگه هایم ایور زن های یک دیگرند.

۵۱. پر بوره مور دي خدای رحم وکړي.

بالای مادر پسر مرده خدا رحم کند.

۵۲. د هيواد ډيري خوندي وراري سوي.

بیشترین خواهران کشور برادر مرده شدند.

۵۳.د فرید پلندر د هغه د مور دوهم مېړه دئ.

پدراندر فرید شوهر دوم مادر فرید است.

۵۴.زما د خاله لور زما د مور خورزه ده.

دخترخاله ام خواهرزادهء مادرم است.

۵۵.زما د اکا لور زما د پلار ورېره ده.

دختر کاکایم برادر زادهء پدرم است.

٥٦.زما پلار زما د تره د زوی تره دئ.

پدرم،کاکای بچهء کاکایم است.

۵۷.زما د ماما زوی زما د مور وراره دئ.

بچهء مامایم برادر زادهء مادرم است.

۵۸.زما د مایني پلرگنی زما خسرگنی ده.

پدرخیل های خانمم خسرخیل های من است.

۵۹. زما خسرگنی زما د مایني پلرگنی ده.

خسرخیل های من پدرخیل های خانمم است.

٦٠. اکمل د گلاب بچندر دئ.

اکمل بچه اندر گلاب است.

درس دوازدهم

(دولسم لوست)

اعضای بدن

د بدن غړي

۱. زړه	دل
۲. سر	سر
۳. کوپړۍ	جمجمه
۴. ککرۍ	جمجمه
۵. کوټۍ	جمجمه
٦. تندی	پیشانی
۷. وېښته	موی
۸. کلګی	تالق،نزله
۹. وروځه	ابرو
۱۰. سترګه	چشم
۱۱. کسی	مردمک چشم
۱۲. باڼو	مژه
۱۳. کولک	قالب چشم
۱۴. پزه	بینی

۱۵. برېت	بروت
۱٦. باړخو	کومه
۱۷. غوږ	گوش
۱۸. نرمۍ	نرمی
۱۹. زنه	زنخ
۲۰. خوله	دهن
۲۱. غاښ	دندان
۲۲. ژبه	زبان
۲۳.اورۍ	بیره
۲۴. تالو	کام
۲۵.شونډه	لب
۲٦.غاړه	گردن
۲۷.څټ	پس گردن
۲۸.مغزی	
۲۹. اوږه	شانه
۳۰. ملا	کمر
۳۱. نس	شکم
۳۲.پوښتۍ	قبرغه
۳۳.ځیګر	صندوق سینه
۳۴.تی	پستان
۳۵.سینه	سینه
۳٦.خېټه	شکمبه
۳۷.نو	ناف

۳۸.اینه	جگر
۳۹. پښتورګی	گرده
۴۰. سږی	شش
۴۱. کولمې	روده
۴۲.لاس	دست
۴۳.ګوته	انگشت
۴۴.خپړه	پنجه
۴۵.مړوند	بند دست
۴۶.نوک	ناخن
۴۷.څنګل	آرنج
۴۸.ورون	ران
۴۹. ښنګرى	سرنگ
۵۰. پښه	پای
۵۱. زنګون	زانو
۵۲.پونډۍ	ساق
۵۳.تله	کری
۵۴.ارغوی	کف
۵۵.ټپک	پشت سر
۵۶.زامه	الاشه
۵۷.پونده	پوندی
۵۸.بیجلکه	بجلک
۵۹. ستونی	گلو
۶۰. زلفې	گیسو

تکرار

۱. **د انسان زړه څلور جوفه دئ.**

دل انسان چهار جوف است.

۲. **د انسان ماغزه د هغه په سر کي دي.**

مغز انسان در سر او است.

۳. **د انسان کوپړی ډېره حساسه جوړه سوې ده.**

جمجمه انسان بسیار حساس ساخته شده اند.

۴. **د هغه ککری د یوه لوی کار لپاره جوړه سوې ده.**

جمجمه او برای یک کار بزرگ ساخته شده است.

۵. **د احمد ډېر لوی کوټی دئ.**

جمجمه احمد بسیار بزرگ است.

٦. **زما د ورور ډېر پراخ تندی دئ.**

پیشانی برادرم بسیار گشاده است(برادرم بسیار حوصله منداست)

۷. **وېښتان مي ټول توی سول.**

تمام موهایم ریخت.

۸. **کلکۍ مې ټول وختی.**

تمام موی تالاق سرم ریخت.

۹. **د هغې وروځې ډېرې ښکلې دي.**

ابروهای او بسیار مقبول است.

۱۰. **د هر څه ښکلا او بدرنګي زموږ په سترګو کې ده.**

زشتی و زیبایی هرچیز در چشم خود ما است.

۱۱. **د کسي غونډي به دې و ساتم.**

همچو مردمک چشم نگاهت خواهم کرد.

۱۲. **لارې به مو په ښو جارو کړو.**

راهایَ تان را با مژه جارو خواهیم کرد.

۱۳. **زما د سترګو کولکان ډېر کوچني دي.**

کاسه های چشمم بسیار کوچک اند.

۱۴. **د هغې ډېره ښکلې پزه ده.**

بینی او بسیار مقبول است.

۱۵. **څو برېتور را روان دي.**

چند آدم های بروت دار می آیند.

۱۶. **هغې پر باړخو ښکل کړم.**

او مرا بر رخسار بوسید.

۱۷. ته غوږ و نیسه.

تو گوش کن.

۱۸. ما د هغه د غوږ نرمۍ په لاس کې و نیول.

من نرمی گوش او را در دست گرفتم.

۱۹. ستا ږیره اوږده زنه ده.

زنخ تو بسیار دراز است.

۲۰. خوله دې سمه ښوره وه.

دهنت را درست باز کن. (سخن ات را سنجیده بزن).

۲۱. ستا غاښونه ډېر ښکلي دي.

دندان های تو بسیار زیبا استند.

۲۲. ژبه دې ډېره اوږده سوې ده.

زبانت بسیار دراز شده.(زبان کشیده اید).

۲۳. اورۍ مې سوځلې ده.

بیره هایم سوخته اند.

۲۴. تالو مې زخمي سو.

کامم زخمی شد.

۲۵. شونډان یې سره سره وه.

لب های او سرخ بودند.

۲٦. غاړه يې د ښکلي هيلۍ د غاړې په څېر ښکلې ښکاريده.

گردن او مانند گردن مرغابی قشنگ معلوم می شد.

۲۷. مغزی دي مات سه.

گردن ات بشکند.

۲۸. د هغې زلفې پر اوږو پرتې وې.

گیسو او سر شانه های او افتاده بود.

۲۹. ملا دي ماته سه.

کمرت بشکند.

۳۰. زه يې په نس کې په لغته ووهلم.

بالگد در شکمم زد.

۳۱. نارينه اولس پوښتۍ لري.

مردها هفده قبرغه دارند.

۳۲. ځيګر مې درد کوي.

جگرم درد می کند.

۳۳. ده د خپلې مور تی رودلئ.

او پستان مادرش را مکیده است.

۳۴. هغه پر سينه دوې مرمۍ خوړلې وې.

دو مرمی بر سینهء او اصابت کرده بود.

۳۵.خېټور خلک هر څه خوري.

مردم شکمبو هر چه را می خورند.

۳٦.نو مي وتلئ دئ.

نافم رفته.

۳۷.زما د پسه اینه ډېره خوښه ده.

مرا جگر گوسفند زیاد خوشم میاید.

۳۸.د هغه په پښتورګو کي ډبري دي.

در گرده او سنگ ها است.

۳۹. د کابل هوا مي سږي را خراب کړل.

هوایی کابل شش هایم را خراب کرد.

۴۰. د انسان کولمې اووه متره دي.

روده‌ء انسان هفت متر است.

۴۱. د وروری لاس يې راکړ.

برایم دست برادری داد.

۴۲.ګوته يې را سره کړه.

انگشتم را سرخ کردند.(انگشتم را خینه کرد).

۴۳.خپره يې څنې پرې کړه.

پنجه‌ء او را بریدند.

۴۴.مړوند مي ور و پیچه.

بند دست او را تو دادم.

۴۵.نوکان مي واخستل.

ناخن هایم را گرفتم.

۴٦.څنګل مي پر یوه دېواله و موښتئ.

آرنجم بر یک دیوال خورد.

۴۷.پر ورانه مي درد دئ.

رانم درد میکند.

۴۸.مار پر ښنګري و چیچلم.

مار بر بجلکم نیش زد.

۴۹. دواړي پښي يې فلج سوې.

هر دو پای او فلج شده.

۵۰. پر زنګنو کښېنه.

سر زانوها بینشین.

۵۱. پونډۍ يې ور لڅه که.

ساق های او را لچ کن.

۵۲. تله يې و ګوره.

کری پای او را ببین.

۵۳.اورغوی مې کا کوي.

کفم خارش میکند.

۵۴.رخچینه یې پر ټپک ایښې وه.

کلاهش را بر پشت سر مانده بود.

۵۵.زامه یې ور ماته کړه.

الاشه اش را شکستاند.

۵٦.آس یې پونده کړ.

آسپش را دواند.

۵۷.بیجلکه مې ماته سوه.

بجلکم شکست.

۵۸.ستونی مې خوږیږي.

گلویم درد میکند.

۵۹.خپره یې ور پرې کړه.

پنجه اش قطع کردند.

٦۰. زلفې یې پر مخ خورې ورې سوې.

زلفانش بر رویش تیت و پاشان شد.

درس سیزدهم

(دیارلسم لوست)

خوردنی ها،نوشیدنی ها و پوشیدنی ها

خوراک، څښاک او پوښاک

خوراک

۱. **غنم**	گندم
۲. **اوړه**	ارد
۳. **ډوډۍ**	نان
۴. **سبوس**	سبوس
۵. **جواری**	جوار
٦. **ماش**	ماش
۷. **غوړي**	روغن
۸. **غوښې**	گوشت
۹. **اوربشي**	جو
۱۰. **وريجي**	برنج
۱۱. **مالګه**	نمک

۱۲. ښوروا	شوربا
۱۳. پیسکوټ	بیسکیت
۱۴. بانجڼ	بادنجان
۱۵. پټاټه	کچالو
۱٦. پیاز	پیاز
۱۷. رومی	رومی
۱۸. خټکی	خربوزه
۱۹. هندوانه	تربوز
۲۰. انار	انار
۲۱. انګور	انگور
۲۲. مڼه	سیب
۲۳.اینځر	انجیر
۲۴.کدو	کدو
۲۵.چمبرخیال	تره

تکرار

۱. **اوړه له غنمو جوړیږي.**
آرد از گندم ساخته می شود.

۲. **ډوډۍ له اوړو پخیږي.**
نان از ارد پخته می شود.

۳. **په ډوډۍ کې چې مالګه نه وي خوند نه کوي.**
نانی که نمک نداشته باشد مزه ندارد.

۴. **موږ سبوس خپل غوا ته ور کوو.**
ما سبوس را به گاو خود می دهیم.

۵. **جواري پر سکرو ښه پخیږي.**
جواری سر زغال خوب پخته می شود.

٦. **ماش پلو د کندهار خاص خواړه دي.**
ماش پلو غذای ویژهٔ کندهار است.

۷. **پټاټې په غوړو کې راسرې کړئ.**
کچالو را در روغن برایم سرخ کنید.

۸. **زما غوښې ډیرې خوښیږي.**

گوشت بسیار خوشم میاید.

۹. **اوس اوربشې نه کرل کیږي.**

حالا جو کشت نمی شود.

۱۰. **په بامیان کې ډیرې ورجې کرل کیږي.**

در بامیان زیاد برنج کشت می شود.

۱۱. **موږ د مالګې کان لرو.**

ما معدن نمک داریم.

۱۲. **د کندهار ښوروا په نام ده.**

شوربای کندهار نامدار است.

۱۳. **موږ د پیسکوټو فابریکه لرو.**

ما فابریکهء بیسکیت داریم.

۱۴. **کندهاري بانجڼ له مستو سره ډېر ښه خوند کوي.**

بادنجان کندهار با ماست خوب مزه دارد.

۱۵. **پټاټې ډېر خوندور خواړه دي.**

کچالو غذای لذید است.

۱٦. **په پخلي کې پیاز ډېر مهم دي.**

در پخت و پز پیاز خیلی مهم است.

۱۷. د کابل رومیان ډېر کوچني وي.

بادنجان رومی کابل بسیار کوچک هستند.

۱۸. د کندوز خټکي په نام دي.

خربوزه کندز نامدار است.

۱۹. د دامان هندوانې ډېري مشهوره دي.

تربوزهای دامان بسیار مشهور اند.

۲۰. د کندهار انار نړۍ وال شهرت لري.

انار کندهار شهرت جهانی دارد.

۲۱. د شمالي انګور ډېر خواږه دي.

انگور شمالی بسیار شیرین است.

۲۲. د وردګو مڼې ډیر غټې وي.

سیب های وردگ بسیار بزرگ استند.

۲۳. د خاکریز اینځر ډېر نامي اینځر دي.

انجیر خاکریز ، شهرت خوبی دارد.

۲۴. زما تریخ کدو هیڅ نه خوښیږي.

کدوی تلخ هیچ خوشم نمی آید.

۲۵. زما نازک چمبر خیال ډېر خوښیږي.

تره‌ء نازک بسیار خوشم می آید.

څښاک

۱. اوبه	آب
۲. شیدې	شیر
۳. مستې	ماست
۴. شلومبې	دوغ
۵. کوچې	مسکه
٦. اوربړه	فله
۷. پیروی	قیماق
۸. شربت	شربت
۹. چای	چای
۱۰. قهوه	قهوه

تکرار

۱. **د پغمان اوبه ډيري خوږې دي.**

آب پغمان بسیار شیرین است.

۲. **زموږ غوا شيدې کوي.**

گاو ما شیر می دهد.

۳. **موږ په دوبي کي مستې خورو.**

ما در تابستان ماست می خوریم.

۴. **د پنجوايي شلومبې هر ځای نه پيداکيږي.**

دوغ پنجوایی در هر جا پیدا نمی شود.

۵. **موږ هر سهار کوچي خورو.**

ما هر صبح مسکه می خوریم.

٦. **کوچيان زموږ کره اوربه راوړي.**

کوچیان به خانه ما فاله می آورند.

۷. **موږ کله نا کله پيروی خرو.**

ما گاه نا گاه قیماق می خوریم.

۸. دا دي شربت مي در ته راوړه.

اینک شربت برایتان آوردم.

۹. چای به در واچوم.

چای برایت بریزم.

۱۰. زه د شپې همېشه قهوه خورم.

من شبانه همیشه قهوه میخورم.

پوښاک

۱. خولۍ	کلاه
۲. رخچینه	کلاه وطنی
۳. لنګوټه	لنگی
۴. بګړۍ	دستار
۵. شمله	شف دستار
٦. د بګړۍ ول	لای دستار
۷. کمیس	پیراهن
۸. پرتوګ	تنبان
۹. پرتوګاښ	ازاربند
۱۰. دسمال	دستمال
۱۱. جراپه	جراب
۱۲. پتلون	پتلون
۱۳. جانکټ	جاکت
۱۴. کمربند	کمربند
۱۵. کوټ	جاکت
۱٦. بالاپوښ	بالاپوش

۱۷. چپنه	چپن
۱۸. پوړنی	چادر زنان
۱۹. بوټ	بوت
۲۰. چپلکه	چپلی
۲۱. موزه	موزه
۲۲. موچنه	پایزار
۲۳. سدرۍ	واسکت
۲۴. کرتۍ	کرتی
۲۵. بالښت	بالشت
۲٦. تلتک	کمپل
۲۷. کوربچه	دوشک
۲۸. نالچکه	نالیچه
۲۹. روجايي	روجایی
۳۰. چوټه	سرپایی

تکرار

۱. **زما خولۍ راکه.**

کلاهم را بده.

۲. **دا رخچینه دي واخله.**

این کلاهت را بگیر.

۳. **لنګوټه دي پر سر که.**

دستار را بر سر کن.

۴. **بګړۍ دي و تړه.**

دستار ات را بسته کن.

۵. **شمله دي در ټوله که.**

شف دستارت را جمع کن.

٦. **د بګړۍ ولونه دي هم زیات سوي دي.**

لایه های دستارت هم زیاد شده.

۷. **دا ستانوی کمیس دئ.**

این پیراهن جدیدت است.

۸. پرتوګ يي هم واخله.

تنبانش را هم بگیر.

۹. ته هغه پرتوګاښ راکه.

تو آن ازار بند را بده.

۱۰. دا دسمال واخله.

این دستمال را بگیر.

۱۱. جراپي دي په پښو كه.

جراب هایت را به پای کن.

۱۲. پتلون دي اوتو كه.

پتلونت را اوتو کن.

۱۳. جانکټ دي پرېوله.

جاکت ات را بشوی.

۱۴. کمربند دي و تړه.

کمربندت را بسته کن.

۱۵. کوټ دي و کاږه.

جاکت ات را بکش.

۱٦. بالاپوښ دي واغونده.

بالاپوشت را بپوش.

۱۷. چینه دي پر اوږو واچوه.

چینت را بالای شانه بینداز.

۱۸. پوړنی دي سم که.

چادرت را درست کن.

۱۹. بوټونه دي په پښو که.

بوت هایت را پاکن.

۲۰. چپلکي دي و کاږه.

چپلیت را بکش.

۲۱. موزې دي و تړه.

موزه هایت را بسته کن.

۲۲. موچڼي دي څه سوې؟

پیزارت چه شد؟

۲۳. سدرۍ دي راکه.

واسکتت را بده.

۲۴. کرتۍ دي رانیول؟

کرتی را خریدی؟

۲۵. بالښت ته ځنګ واچوه.

بر بالشت تکیه کن.

۲٦. تلتک دي پر ځان واچوه.

کمپلت را سرت بینداز.

۲۷. کوربچه در هواره کم؟

دوشک را برایت هموار کنم؟

۲۸. نالچکه راوړه.

نالیچه را بیاور.

۲۹. روجايي دي دغه ده.

روجایی ات این است.

۳۰. چوټه دي خرڅه کړه؟

چپلیت را فروختی؟

درس چهاردهم

(څورلسم لوست)

حیوانات،مرغ ها و حشرات

حیوانان،الوتونکي او خزنده

حیوانات

۱. زمری	شیر
۲. پړانګ	پلنگ
۳. لېوه(شرموښ)	گرگ
۴. پیشي	پیشک،گربه
۵. سپی	سگ
٦. چغال	شغال
۷. ګیدړه	روباه
۸. بیزو	میمون،شادی
۹. موږک	موش
۱۰. مږه	کور موش

۱۱. موش‌خرما	موش خرما
۱۲. سوی	خرگوش
۱۳. هوسۍ	آهو
۱۴. آس	آسپ
۱۵. خر	خر
۱٦. اوښ	شتر
۱۷. غوا	ماده گاو
۱۸. غوایي	نر گاو
۱۹. پسه	گوسفند
۲۰. بزه	بز
۲۱. وری	بره
۲۲. سیرلی	بزغاله
۲۳. کب	ماهی
۲۴. سمساره	تمساح
۲۵. غاتره	قاطر
۲٦. شکوڼ	جیره
۲۷. ایږ	خرس
۲۸. جیږګی	خارپشتک
۲۹. مار	مار
۳۰. مږه	میش

تکرار

۱. **زمری ډېر زوره ور حیوان دئ.**

شیر حیوان جسور است.

۲. **پړانګ تېره غاښونه لري.**

پلنگ دندان های تیز دارد.

۳. **لېوه په واورو کي ګرځي.**

گرگ در برف ها می گردد.

۴. **پیشي موږکان خوري.**

گربه موش ها را می خورد.

۵. **سپی په پیشي پسي ځغلي.**

سگ گربه را دنبال می کند.

٦. **چغال ناري وهي.**

شغال قوله میزند.

۷. **ګیدړه ډېره مکاره ده.**

روبا بسیار مکار است.

۸. بیزو پر ونو خیژي.

میمون به درخت ها بالا می شود.

۹. موږک په غار ننوزي.

موش به غار داخل میشود.

۱۰. مږه تر موږک غټه وي.

کور موش از موش کلانتر می باشد.

۱۱. موش خرما په کابل کې نسته.

موش خرما در کابل نیست.

۱۲. سوی ډېري تیز وي.

خرگوش بسیار سریع می باشد.

۱۳. د هوسۍ سترګي ډیري ښکلي وي.

چشمان آهو بسیار مقبول می باشد.

۱۴. زما له آس سره ډېره مینه ده.

من آسپ را خیلی دوست دارم.

۱۵. له خره مي ډېر بد راځي.

از خر بسیار بدم میاید.

۱٦. د اوښ مدعا ډېره بده وي.

دشمنی شتر بسیار بد می باشد.

۱۷. غوا شیدې کوي.

گاو شیر میدهد.

۱۸. غوایی دله کوي.

گاو دله می کند.

۱۹. موږ پسه نه لرو.

ما گوسفند نداریم.

۲۰. بزه ونې ته خیژي.

بز به درخت بالا می شود.

۲۱. وری ډېر ښه ښکاري.

بره بسیار خوب معلوم می شود.

۲۲. سیرلی ډېر شوخ وي.

بزغاله زیاد شوخ می باشد.

۲۳. کب په اوبو کې ژوند کوي.

ماهی در آب زندگی می کند.

۲۴. سمساره ډېره لویه وي.

تمساح بسیار کلان می باشد.

۲۵. غاتره ډېره زوره وره وي.

قاطر بسیار قوی است.

۲٦. شکونړ ډېر زوزان لري.

جیره زیاد خار دارد.

۲۷. ایږ ډېر لوی وي.

خرس بسیار کلان می باشد.

۲۸. جیږګی تر شکونړ کوچنی وي.

خارپشتک از جیره خورد می باشد.

۲۹. مار ډېر بد نیښ لري.

مار نیش بسیار بد دارد.

۳۰. مېږه د پسه ماینه ده.

بز خانم گوسفند است.

الوتونکي

۱. همای	سیمرغ
۲. طاووس	طاووس
۳. شوپرک	شب پرک
۴. چرګ	خرس
۵. شاهین	شاهین
٦. باز	باز
۷. پکه‌باښه	باشه
۸. ښرخک	چرخک
۹. کوتره	کبوتر
۱۰. هیلۍ	مرغآبی
۱۱. چوغکه	گنجشک
۱۲. طوطي	طوطی
۱۳. بلبل	بلبل
۱۴. کارګه	زاغ
۱۵. طوطکۍ	پرستو
١٦. ملاچرګک	هد هد
۱۷. زرکه	کبک
۱۸. کرک	بودنه
۱۹. ټپوس	غالموش

تکرار

۱. **همای افسانوي الوتونکی دئ.**

سیمرغ پرنده افسانوی است.

۲. **طاوس ډیري ښکلي بڼکي لري.**

طاوس پرهای بسیار مقبول دارد.

۳. **شوپرک د شپې الوزي.**

خفاش از طرف شب پرواز میکند.

۴. **چرګ هګۍ نه اچوي.**

خروس تخم نمی دهد.

۵. **شاهین ډېر ښکلی الوتونکی دئ.**

شاهین پرنده قشنگ است.

٦. **باز د شرافتمنۍ نښه ده.**

باز نشانهء شرافتمندی است.

۷. **پکه باښه د لاښ خور په نامه هم یادیږي.**

باشه به نام لاش خور نیز یاد می شود.

۸. ښرخک په دښتو کي ډېر وي.

چرخک ها در دشت ها زیاد می باشند.

۹. په افغانستان کي څو ډوله کوتري سته.

در افغانستان چندین نوع کبوتر است.

۱۰. هیلۍ په اوبو کي لامبي.

مرغابی در آب شنا می کند.

۱۱. چوغکه په ونه کي ناسته ده.

گنجشک در درخت نشسته است.

۱۲. طوطي خبري کوي.

طوطی سخن می گوید.

۱۳. بلبل ښکلی اواز لري.

بلبل صدای زیبا دارد.

۱۴. کارګه د بدبختی زیری دئ.

زاغ مژدهء بدبختی است.

۱۵. طوطکۍ په دوبي کي پیدا کیږي.

پرستوها در تابستان پیدا می شوند.

۱٦. ملاچرګک په چمنونو کي ګرځي.

هد هد در چمن ها می گردد.

۱۷. زرکه ډېر ښکلی تګ کوي.

کبک رفتار مقبول دارد.

۱۸. کرک ډېر کوچنی وي.

بودنه بسیار خورد می باشد.

۱۹. ټپوس ډېر ساده الوتونکی دئ.

غالموش مرغ بسیار بی عقل است.

خزنده

۱. **مار**	مار
۲. **ملخ**	ملخ
۳. **مچ**	مگس
۴. **غلبوزه**	زنبور
۵. **لړم**	گژدم
٦. **غونډک**	غندل
۷. **غڼه**	عنکبوت
۸. **مېږی**	مورچه
۹. **غوماشه**	پشه
۱۰. **چونګوښه**	بقه
۱۱. **کمپلې**	بورا
۱۲. **پتنګ**	پروانه
۱۳. **مچمچۍ**	زنبور عسل
۱۴. **چینجی**	کرم
۱۵. **خزدکه**	قانغوزک

تکرار

۱. **مار ډېر بد زهر لري.**

مار زهر بسیار خطرناک دارد.

۲. **ملخ يې و خوړی.**

ملخ را خورد.

۳. **دلته ډېر مچان دي.**

اینجا بسیار زیاد مگس است.

۴. **غلبوزه راغله.**

زنبور آمد.

۵. **لړم دي وليدئ؟**

گژدم را دیدی؟

٦. **دا غونډک دئ.**

این غندل است.

۷. **غڼي مچ و نيوئ.**

عنکبوت مگس را گرفت.

۸. میږیان ډېر زحمتکښ وي.

مورچه ها بسیار زحمتکش می باشند.

۹. ټوله شپه غوماشي وې.

تمام شب پشه ها بودند.

۱۰. چونګښه هم په اوبو کي ژوند کوي او هم پر وچه.

بقه هم در آب زندگی می کند و هم در خشکه.

۱۱. ډېره ښایسته کمپلی ده.

بورا بسیار مقبول است.

۱۲. پتنګ ځان په شمع و سوځاوه.

پروانه خود را با شمع سوخت.

۱۳. مچمچی عسل ور کوي.

زنبور عسل،عسل می دهد.

۱۴. چینجی ډېر نرم وي.

کرم بسیار نرم می باشد.

۱۵. خزدکه په چا کار نه لري.

قونکوزک باکسی کار ندارد.

درس پانزدهم

(پنځلسم لوست)

رنگ ها

رنګونه

۱. **تور**	سیاه
۲. **سور**	سرخ
۳. **زرغونه**	سبز
۴. **سپین**	سفید
۵. **شین**	آبی
۶. **ژړ**	زرد
۷. **خړ**	خاکی

تکرار

۱. **تور رنګ د بدبختی نښه ده.**

رنگ سیاه نشانهء بدبختی است.

۲. **سور رنګ دويني او خطر نښه ده.**

رنگ سرخ نشانه ای خطر و خون است.

۳. زرغون رنګ د سرسبزی او خوشالۍ نښه ده.

رنگ سبز نشانهء سر سبزی و خوشی است.

۴. سپین رنګ د پاکي میني او خوشالی نښه ده.

رنگ سفید نشانهء عشق پاک و خوشی است.

۵. د آسمان رنګ شین دئ.

رنگ اسمان آبی است.

٦. ژړ رنګ د بیلتون او غم نښه ده.

رنگ زرد نشانهء غم و جدایی است.

۷. خړ رنګ د ساده ګی نښه ده.

رنگ خاکی نشانهء سادگی است.

درس شانزدهم

(شپاړسم لوست)

دستور

گرامر

مصدر

واژهایی را می گویند که بدون تعین وقت فعل را نشان میدهد،یعنی از روی مصدر ما نمی توانیم که وقت انجام فعل را تعین نمایم،در زبان پشتو نشانهء مصدر (**ل**) است که پیش از آن زورکی باشد، و مصدر ها در زبان پشتو از نگاه ساختار بر دو قسم اند که یکی را وضعی چون (**وتل،وهل،ویل**) و دیگری را ترکیبی،چون (**پخلا کول،خفه کول،پاکول**) می گویند.

وضعی

ویل	**هغه ویل**	او گفت
لوستل	**کتاب لوستل**	کتاب خواندن
کښل	**خط کښل**	خط نوشتن
لیکل	**کتاب لیکل**	کتاب نوشتن
لیدل	**ما هره ورځ لیدل**	من هر روز می دیدم
کتل	**ما ته یې کتل**	به من نگاه می کرد
پخول	**ما پخول**	من می پختم

ترکیبی

پخلا کول	**تا پخلا کول**	تو راضی می کردی.
خفه کول	**ده خفه کول**	او نا راحت می کرد.
پاکول	**دي پاکول**	او پاک می کرد.
هڅه کول	**موږ هڅه کول**	ما کوشش می کردیم.
مینه کول	**زما سره یې مینه کول**	همراه من محبت می کرد.
کرکه کول	**د هغه څخه یې کرکه کول**	از او نفرت می کرد.
وفا کول	**ستا سره یې وفا کول**	با تو وفا می کرد.

ماضی مطلق

مطلقه ماضي

ماضی مطلق ماضیی را می گویند که یک کار در زمان گذشته به گونهء مطلق انجام شده باشد و کدام قید در آن و جود نداشته باشد،ماضی مطلق از واژهای مصدر ساخته می شود، در آغاز مصدر حرف(**و**) آورده شده و (**ل**) مصدر حذف کرده فعل ماضی مطلق به وجود می آید،چون:

تا خپل سپین کمیس واخیست؟ هو وا مي خیست **(واخیست)**
تو پیراهن سفیدت را گرفتی؟ بلی گرفتم.

تا نن زما پلار ولید؟ هو و مي لیدی. **(ولید)**
تو امروز پدرم را دیدی؟ بلی دیدم.

زما چرګ والوتئ،زما چرګه والوته. **(والوتئ)**
خراسم پر زد. مرغم پر زد.

لمر را وختئ؟ هو را وختئ. **(وختئ)**
آفتاب بر آمد؟ بلی آفتاب بر آمد.

احمد بام ته وختئ؟ هو و ختئ. **(وختئ)**

احمد سر بام بالا شد؟ بلی بالا شد.

د کور دېوال و نړېدئ؟ هو و نړېدئ. **(ونړیدئ)**

دیوار خانه چپه شد؟ بلی چپه شد.

سین ډ ک و بهېدئ؟ هو و بهېدئ. **(و بهېدئ)**

در دریا آب جاری است؟ بلی جاری است.

واله ډکه و بهېده؟ هو ډکه و بهېده. **(و بهېده)**

در جو آب جاری است؟ بلی جاری است.

تا خټکی و خوړئ؟ هو و مي خوړئ. **(و خوړئ)**

تو خربوزه را خوردی؟ بلی خوردم.

تا کېله و خوړه؟ هو و مي خوړه. **(و خوړه)**

تو کیله را خوردی؟ بلی خوردم.

احمد کله ولاړی؟ پرون ولاړی. **(ولاړی)**

احمد چه وقت رفت؟ دیروز رفت.

ته چیري و ګرځېدې؟ په ښار کي. **(و ګرځېدې)**

تو کجا را گشتی؟ شهر را.

یاداشت:

کلمه (**ولاړ**) از کلمه (**تلل**) خلاف القیاس آمده.

ګردان فعل ګرځېدل درماضی مطلق:

زه وګرځېدم.	**موږ و ګرځېدو.**
من گشتم.	ما گشتیم.
ته وګرځېدې.	**تاسو وګرځېداست.**
تو گشتی.	شما گشتید.
دئ وګرځیدئ.	**دوئ وګرځېدل.**
او گشت.(مذکر)	آنان گشتند.(مذکر)
دا وګرځېده	**دوئ وګرځېدې.**
او گشت.(مونث)	آنان گشتند.(مونث)

ماضی قریب

نږدې ماضي

ماضی قریب عملی را نشان میدهد که در گذشتهء نزدیک انجام شده باشد،و ماضی قریب با آوردن صیغه های اسم مفعول یا صفات واژه های ربط حال(**یم،یو،یې،یاست،دئ،دي،ده**) را در اخیر آورده ساخته میشود،چون:

ته کور ته تللی یې؟ هو،زه کورته تللی یم. **(یم)**

تو خانه رفته ای؟ بلی، من خانه رفته ام.

تاسو راغلي یاست؟ هو،موږ راغللي یو. **(یو)**

شما آمده اید؟ بلی، ما آمده ایم.

دئ پټ سوئ دئ؟ نه ،ته پټ سوئ یې. **(یې)**

او پنهان شده؟ نه خیر،تو پنهان شدی.

دوئ بیده سوي دي؟ نه،تاسي بیده سوي یاست. **(یاست)**

ایشان خوابیده اند؟ نه خیر،شما خوابیدید.

دئ بريالى سوئ دئ؟نه،دى ناكام سوئ دئ. **(دئ)**
او کامیاب شده؟ نه خیر، او ناکام شده.

د دوئ سترګي ولي سرې دي؟ دوئ ژړلي دي. **(دي)**
چشمان شان چرا سرخ اند؟ایشان گریه کرده اند.

دا ولي ژړه سوې ده؟دا مينه سوې ده. **(ده)**
او چرا زرد شده؟ او عاشق شده.

یادداشت:
واژه **(دي)** هم برای جمع مذکر و هم برای جمع مونث به کار برده می شود.

گردان کلمه (**تلل**) درماضی قریب:

تللى يم. **تللي يو.**
رفته ام. رفته ایم.
تللى(مذکر)،**تللې**(مونث)، **يم** (مشترک)

تللى يې . **تللي یاست.**
رفته ای. رفته اید.
تللى(مذکر)، **تللې** (مونث)، **يې** (مشترک)

تللی دئ .	**تللي دي.**
رفته است	رفته اند.
تللې ده.	**تللي دي.**
رفته است	رفته اند.

ماضی بعید

لیري ماضي

ماضی بعید بر کار کردن در زمان اجرا شده بعید دلالت می کند،و ماضی بعید با آوردن صیغه های اسم مفعول یا صفت نشانه های ماضی بعید**(وم،ولو،وې،واست،وو،ول،وه)** در آخیر ساخته می شود،چون:

ته کله راغلئ وې؟ زه پرون راغلئ وم. **(وې،وم)**

تو چه وقت آمده بودی؟ من دیروز آمده بودم.

تاسي کله راغلي واست؟ موږ پرون راغلي ولو. **(واست،ولو)**

شما چه وقت آمده بودید؟ ما دیروز آمده بودیم.

دئ پرون راغلئ وو؟ هو دئ راغلئ وو. **(وو)**

او دیروز آمده بود؟ بلی آمده بود.

دوئ راغلي ول؟ هو راغلي ول. **(ول)**

ایشان آمده بودند؟ بلی آمده بودند.

دا راغلې وه؟ هو راغلې وه. **(وه)**

او آمده بود؟ بلی آمده بود.

گردان فعل (**تللئ**) درماضی بعید:

تللئ وم (وم)

رفته بودم

تللي ولو (ولو)

رفته بودیم

تللئ وې (وې)

رفته بودی

تللي واست (واست)

رفته بودید

تللئ وو (وو)

رفته بود(مذکر)

تللي ول (ول)

رفته بودند

تللې وه (وه)

رفته بود(مونث)

ماضی احتمالی یا شکیه

احتمالي ماضي

ماضی احتمالی در گذشته بر اجرا شدن کاری که احتمال می رود و یا در آن شک می باشد دلالت می کند،ماضی احتمالی در حالات لازمی با آوردن صفت و در متعدی با آوردن نشانهء مفعول در اخیر ساخته می شود،چون:

زه به بیده وم. **(به وم)**

من خواب می بودم.

موږ به ناست ولو. **(به ولو)**

ما نشسته می بودیم.

ته به تللئ وې. **(به وې)**

تو رفته می بودی.

تاسو به ویښ واست. **(به واست)**

شما بیدار می بودید.

دئ به ناجوړ وو. **(به وو)**

او بیمار می بود.

دوئ به نه ول. **(به ول)**

ایشان نمی بودند.

دا به مینه وه. **(به وه)**

او عاشق می بود.

گردان کلمه (**تللئ**) درماضی احتمالی :

تللئ به وم. **(به وم)**

رفته می بودم.

تللي به ولو. **(به ولو)**

رفته می بودیم.

تللئ به وې. **(به وې)**

رفته می بودی؟

تللي به واست. **(به واست)**

رفته می بودید.

تللئ به وو. **(به وو)**

رفته می بود.

تللي به ول. **(به ول)**

رفته می بودند.

تللې به وه. **(به وه)**

رفته می بود.

ماضی تمنا یا شرطیه

ماضی تمنا یا شرطیه بر کار گذشته یی دلالت می کند که در آن آرزومندی اجرا شدن همان کار را نشان می دهد،در اخیر صیغه های مفعول یا صفت برای همه صیغه ها لفظ **(وای)** می آورند و ماضی تمنا یا شرط به وجود می آید و بین شرط و تمنا فرق کوچک موجود است که آن این است،که با حرف شرط یعنی **(که)** شود شرطیه و اگر با حرف تمنا یعنی (**کشکي**) گفته شود تمنائیه می شود.

ماضی شرطیه

که زه راغلئ وای. اگر من می آمدم.

که موږ راغلي وای. اگر ما می آمدیم.

که ته راغلئ وای. اگر تو می آمدی.

که تاسي راغلي وای. اگر شما می آمدید.

که دی راغلئ وای. اگر او می آمد.

که دوئ راغلي وای. اگر ایشان می آمدند.

که دا راغلې وای. اگر او می آمد.

ماضی تمنا

کشکي زه راغلئ واى.	کاش من می آمدم.
کشکي موږ راغلي واى.	کاش ما می آمدیم.
کشکي ته راغلئ واى.	کاش تو می آمدی.
کشکي تاسي راغلي واى.	کاش شما می آمدید.
کشکي دی راغلئ واى.	کاش او می آمد.
کشکي دوئ راغلي واى.	کاش ایشان می آمدند.
کشکي دا راغلې واى.	کاش او می آمد.

ماضی استمراری

ماضی استمراری بر کاری که در گذشته استمرار و ادامه داشته باشد دلالت می کند و به چهار گونه ساخته می شود،که قرار ذیل اند:

۱. در فعل لازمی (**ل**) مصدر را حذف نموده ضمایر متصله را می آورند:

زه راتلم	من می آمدم	**(م)**
موږ راتلو	ما می آمدیم	**(و)**
ته راتلې	تو می آمدی	**(ې)**
تاسو راتلاست	شما می آمدید.	**(است)**
دی راتلئ	او می آمد	**(ئ)**
دوئ راتله	ایشان می آمدند	**(ه)**
دا راتله	او می آمد	**(ه)**
دوئ راتلې	ایشان می آمدند	**(ې)**

۲. درفعل متعدی خود مصدر همین معنا را می دهد،چون: **ویل،وهل:**

ما ویل	من می گفتم	**ما وهل**	من می زدم
تا ویل	تو می گفتی	**تا وهل**	تو می زدی
ده ویل	او می گفت	**ده وهل**	او می زد.
موږ ویل	ما می گفتیم	**موږ وهل**	ما می زدیم
تاسو ویل	شما می گفتید	**تاسو وهل**	شما می زدید
دوئ ویل	ایشان می گفتند	**دوئ وهل**	ایشان می زدند

۳. گاهی عوض لام مصدر **(ه)** آورده می شود،چون: **لیده،خواړه:**

مالیده	من می دیدم	**ماخواړه**	من می خوردم
تالیده	تو می دیدی	**تاخواړه**	تو می خوردی
ده لیده	او می دید	**ده خواړه**	او می خورد
موږ لیده	ما می دیدیم	**موږ خواړه**	ما می خوردیم
تاسو لیده	شما می دیدید	**تاسو خواړه**	شما می خوردید
دوئ لیده	ایشان می دیدند	**دوئ خواړه**	ایشان می خوردند

۴. بر صیغه های ماضی استمراری لفظ (**به**) زیاده می کنند،چون:

مابه ویل	من می گفتم
تابه ویل	تو می گفتی
ده به ویل	او می گفت
موږ به ویل	ما می گفتیم
تاسو به ویل	شما می گفتید
دوئ به ویل	ایشان می گفتند

ماضی تاکید

تاکيدي ماضي

ماضی توبیخی از زیادت لفظ (**به**) بر ماضی بعید ساخته می شود چون:**راغلی به وو**.(یعنی بر اجرا شدن یک کار حتمی دلالت می کند،یعنی باید می آمد،افسوس که نه آمد،باید ضروری می آمد،بد کرد که نه آمد).

گاهی لفظ (**خو**) را نیز در ان زیاد می کنند،مثلاً:(**خو راغلی به وو،راغلی خو به وو**).

تللی به وم	باید می رفتم
تللي به ولو	باید می رفتیم
تللی به وې	باید می رفتی
تللي به واست	باید می رفتید
تللی به وو	باید می رفت(مذکر)
تللي به ول	باید می رفتند(مذکر)
تللې به وه	باید می رفت(مونث)
تللې به وې	باید می رفتند(مونث)

ماضی امکانی

ماضی امکانی برا امکانی بودن یک کار در گذشته دلالت می کند،نشانهء مصدر را حذف کرده،در آخر آن(**ای**)آورده،پس از ان نشانهء(**سم،سو،سې،سئ،سي**)را اضافه نموده اضافه امکانی ساخته می شود.و ماضی امکانی بر دو قسم است:

۱. **ماضی مجهول**:

در آخر ماضی مطلق(**سو**) زیاده نموده مجهول می گردد،چون:

و لیدل سو،و واهه سو.

۲. **ماضی منفی**:

از زیاده نمودن لفظ (**نه**) ماضی منفی می گردد،مگر گاهی لفظ(**نه**) در اول،گاهی دربین می آید،چون: **راغئ،نه راغئ،رانه غئ.**

زه تلای سم	من رفته میتوانم
موږ تلای سو	ما رفته میتوانیم

ته تلای سې	تو رفته می توانی
تاسي تلای سی	شما رفته می توانید
دی تلای سي	او رفته می تواند
دوئ تلای سي	ایشان رفته می توانند
دا تلای سي	او رفته می تواند

فعل حال

در آخر هر مصدریکه(**يدل**)باشد آنرا حذف نموده در آخر ضمایر متصله فاعلی می آرند گاهی از زیاده نمودن لفظ (**يږي**) ساخته می شود،مثلاً:**درېدل،دريږي**.

و اگر در آخر مصدر (**ل**) که پیش از آن زورکی باشد آن (**ل**) را حذف نموده ،در اخر ان (**ي**) معروفه آورده،فعل حال ساخته می شود چون:

تړل تړي نړول نړوي

ته زما ږغ اوري؟	**هو زه ستا ږغ اورم.**
تو صدایم را می شنوی؟	بلی من صدایت را می شنوم.
تاسي اورئ؟	**هو موږ اورو.**
شما می شنوید؟	بلی ما می شنویم.
دی اوري؟	**دی نه اوري.**
او می شنود؟	او نمی شنود.
دوئ نه اوري؟	**دانه اوري.**
ایشان نمی شنوند؟	او نه می شنود.

ته چیرې درېږې؟
تو کجا ایستاد می شوی؟

زه دلته درېږم.
من اینجا ایستاد می شوم.

تاسې چیرې درېږئ؟
شما کجا ایستاد می شوید؟

موږ هلته درېږو.
ما اینجا ایستاد می شویم.

دی نه درېږي؟
او ایستاد نمی شود؟

دوئ نه درېږي.
ایشان ایستاد نمی شوند.

فعل حال خلاف القیاس

فعل حال خلاف القیاس بسیار صیغه ها دارد که چندی از ان این اند:

مبین زما کتاب اخلي. **(اخستل)**
مبین کتابم را می گیرد.

جانان نن ښکلي کالي اغوندي. **(اغوستل)**
جانان امروز کالای مقبول می پوشد.

دی پر ځای پرېوزي. **(پرېوتل)**
او در جای دراز می کشد.

الوتکه الوزي. **(الوتل)**
طیاره پرواز می کند.

دی پر دېوال بام ته خیژي. **(ختل)**
او بر دیوال به بام بالا می شود.

عسکر چیري ځي؟ **(تلل)**

عسکر کجا می رود.

وچ لرګی په اور ښه سوځي. **(سوځل)**

چوب خشک خوب آتش می گیرد.

دی د باندي وزي. **(وتل)**

او بیرون می رود.

دی چا ته ګوري؟ **(کتل)**

او که را می بیند.

هلک اوبه را کاږي. **(کښل)**

بچه آب می کشد.

مستقبل

را تلونکي

کار که در آیندهء نزدیک یا دور اجرا می شود انرا مستقبل می گویند مستقبل هم از نگاه حالات بر دو گونه است که به ترتیب اینها اند:

۱. **مستقبل استمراری**:

با در آوردن لفظ(**به**) در اخیر فعل حال ساخته می شود،چون :

کورم کورم به ،اورم اورم به.

زه:	**ځم به**	می روم(دوامدار در آینده)
موږ:	**ځو به**	می رویم(دوامدار در آینده)
ته :	**ځې به**	می روی(دوامدار در آینده)
تاسو:	**ځئ به**	می روید(دوامدار در آینده)
دی:	**ځي به**	می رود(دوامدار در آینده)
دوئ:	**ځي به**	می روند(دوامدار در آینده)
دا :	**ځي به**	می رود(دوامدار در آینده)
دوئ:	**ځي به**	می روند (دوامدار در آینده)

۲. مستقبل مطلق:

با در آوردن لفظ(**به**)در بین فعل حال ساخته می شود چون:

زه:	**وبه غواړم**	خواهم خواست
موږ:	**وبه غواړو**	خواهیم خواست
ته :	**وبه غواړې**	خواهی خواست
تاسو:	**وبه غواړئ**	خواهید خواست
دی:	**وبه غواړي**	خواهد خواست
دوئ:	**وبه غواړي**	خواهند خواست
دا :	**وبه غواړي**	خواهد خواست
دوئ:	**وبه غواړي**	خواهند خواست

امر حاضر

در مصادر و صیغه ها (**ي**) آخر حال را به (**ه**) بدل نموده صیغه واحد امر حاضر ساخته می شود،چون:

ځي،ځه

اچوي،اچوه

و پیش از (**ي**) را زورکی داده جمع ساخته می شود،چون :

ځي،ځئ

اچوي، اچوئ

راسه	بیا	**راسئ**	بیایید
ولاړسه	برو	**ولاړسئ**	بروید
کښېنه	بنشین	**کښېنئ**	بنشینید
وخوره	بخور	**وخورئ**	بخورید
ولیکه	بنویس	**ولیکئ**	بنویسید
وګوره	ببین	**وګورئ**	ببینید
ځه	برو	**ځئ**	بروید

اسم فاعل

لام مصدر را حذف نموده در آخر آن لفظ(**ونکئ**) آورده (**اسم فاعل**)ساخته می شود،چون:

تلل   تلونکی

کتل   کتونکی

ته سبا زموږ کره راتلونکئ یې؟

تو فردا خانه ما آمدنی هستی؟

هو زه سبا ستاسو کره در تلونکئ یم.

بلی من فردا خانه شما آمدنی هستم.

تاسي زموږ کره راتلونکي یاست؟

شما خانه ما آمدنی هستید؟

هو موږ ستاسو کره درتلونکي یو.

بلی ما به خانه شما آمدنی هستیم.

دی زموږ کره راتلونکئ دی؟

او به خانه ما آمدنی است؟

هو دی ستاسو کره درتلونکۍ دی.

بلی او به خانهء شما آمدنی است.

دوئ زموږ کره راتلونکي دي؟

ایشان به خانهء ما آمدنی هستند؟

هو دوئ ستاسو کره درتلونکي دي.

بلی ایشان به خانهء شما آمدنی هستند.

دا زموږ کره راتلونکې ده؟

او به خانهء ما آمدنی است؟

هو دا ستاسي کره درتلونکې ده.

بلی او به خانهء شما آمدنی است.

اسم مفعول

لام مصدر را مشدد نموده در آخر آن **(ی،ئ)** آورده اسم مفعول ساخته می شود چون:

تلل تللی

وژل وژلی

ته ورمه ورځ چیري تللی وې؟

تو پریروز کجا رفته بودی؟

زه ورمه ورځ ښار ته تللی وم.

من پریروز به شهر رفته بودم.

تاسو پرون چیري تللي واست؟

شما دیروز کجا رفته بودید؟

موږ پرون باغ ته تللي وو.

ما دیروز به باغ رفته بودیم.

دوئ ورمه شپه چیري تللي ول؟

ایشان پریشب کجا رفته بودند؟

دوئ ورمه شپه مېلمانه ول.

ایشان پریشب به مهمانی رفته بودند.

دوئ براي چیري تللي ول؟

ایشان دیشب کجا رفته بودند؟

دانن چیري تللې وه؟

او امروز کجا رفته بود؟

دانن د پلار کره تللې وه.

او امروز خانهء پدرش رفته بود.

دوئ واده ته تللي وې.

ایشان به عروسی رفته بودند.

غلو یو سړی شکولئ او یو یه وژلئ دی.

دزدان یک نفر را لچ کرده بودند و یکی را کشته بودند.

یادداشت:

(**مه**) نشانهء نهی در اول امر می آید.چون:

ځه	**مه ځه**	**کوه**	**مه کوه**
ژاړه	**مه ژاړه**	**خوره**	**مه خوره**
ګوره	**مه ګوره**	**واخله**	**مه اخله**

یادداشت:

اسم مفرد که فعل ماضی متعدی شود،به صیغهء جمع گفته می شود،چون:(**سړي ویل**)، و جمع آن به (**و**) می آید چون:(**سړو ویل**).

هکذا اگر کدام عاملی بر آن بیاید نیز بصورت جمع گفته می شود، وجمع آن به (**و**) می آید چون: **د سړي کار** **د سړو کار**.

مفر	مفرد بصورت جمع	جمع
سړی راغی	**سړي ویل**	**سړو ویل**
مرد آمد	مرد گفت	مردها گفتند
سړی ځي	**سړي وخوړ**	**سړو وخوړ**
مرد می رود	مرد خورد	مردها خوردند

سپی غاپي سگ غو غو می کند	**سپي و غپل** سگ غو غو کرد	**سپو وغپل** سگها غو غو می کنند
ښځه وايي زن می گوید	**ښځي ويل** زن گفت	**ښځو ويل** زنان گفتند
زنګون مي زانوام	**تر زنګانه** تا زانو	**تر زنګنو** تا زانوها
خوله مي عرقم	**د خولي خوند** مزهء عرق	**د خولو خوند** مزهء عرق ها
سترګه مي چشمم	**د سترګي تور** سیاهی چشم	**د سترګو تور** سیاهی چشمان

په (به)

پر (بر)

په سر يې و وهه
به سرش بزن

پر سر يې و وهه
بر سرش بزن

په لاس يې و وهه
به دست اش بزدن

پر لاس يې و وهه
بر دستش بزن

په قلم ليک و کړه
به قلم بنویس

پر چوکۍ کښېنه
بر چوکی بنشین

په پښو ولاړ سه
پیاده برو

پر احمد مې سلام وايه
بر احمد سلامم بگو

په پښتو خبرې کوم
به پشتو سخن می گویم

پر کاغذ ليک کوم
بر کاغذ می نویسم

په پښتو يې ليکم
به پشتو می نویسم

پر پښتو يې ليکم
بر پشتو می نویسم

په هغه قلم يې و ليکه
با آن قلم بنویس

پر هغه لار ولاړ سه
بر آن راه برو

راوله، راوړه

در زبان پشتو برای چیرزهای که بپای خود و یا به کدام وسیله دیگر راه رفته می تواند برای آوردن آن چیزها واژهء (**راوله**)،و برای آوردن چیزهای که بپای خود نمی آیند،آورده می شود واژه (**راوړه**) استعمال می شود،چون:

احمد راوله	**قلم راوړه**
احمد را بیاور	قلم را بیاور
موټر راوله	**کتاب راوړه**
موتر را بیاور	کتاب را بیاور
پلوشه راوله	**لاش راوړه**
پلوشه را بیاور	جسد را بیاور
آس راوله	**بالښت راوړه**
آسپ را بیاور	بالشت را بیاور

و در چند جای خلاف القیاس کلمه (**راوله**) به استعمال می رود،چون:

اوبه راوله	آب را بیاور
برېښنا راوله	برق را بیاور
باران راوله	باران را بیاور
وريځې راوله	آبرها را بیاور
بادونه راوله	بادها را بیاور

ثوک، چا

فرق بین (**ثوک**) و (**چا**) این است که (**چا**) بافعل متعدی و نیز با حرف جاری می آید،چون:

چاویل؟ کی گفت؟
چاته؟ به کی؟
د چاسره؟ با کی؟
د چاڅخه؟ از کی؟
هیچا. هیچ کس.

در اینجاها (**ثوک**) گفته نمی شود،و(**ثوک**) در باقی حالات می آید.

*

ثوک راغی؟ کی آمد؟
ثوک ځي؟ کی می رود؟
هیثوک نه ځي هیچ کس نمی رود.
ثوک به ځي؟ کی خواهد رفت؟

(**هیښوک**) در اصل (**هیڅ**) و (**څوک**) است که بخاطر ساختار مغلق هجایی به (**هیښوک**) تبدیل شده و به همین گونه (**هیچا**) (**هیڅ**) و (**چا**) اند.

څخه، راڅخه، درڅخه، ورڅخه

نزد ، نزدم ، نزدت ، نزدش :

قلم درڅخه دئ؟

قلم نزدت است.

وو راڅخه دئ.

بلی نزدم است.

کتابچه درڅخه ده؟

کتابچه نزدت است؟

یا هغه نسته راڅخه.

نه خیر او نزدم نیست.

د ده څخه څه شي سته؟

نزد او چه است؟

څخه.

من چه خبرم(مچیم)

ستا څخه پیسې سته؟

نزدت پیسه است.

وو را څخه دي.

بلی نزدم است.

څو به در څخه وي؟

چند نزدت باشد؟

څخه نه مي دي حساب کړي.

من چه خبر،حساب نه کرده ام.

د ده څخه به څو ور څخه وي؟

نزدی او چند می باشد؟

څخه چي څو ور څخه دي.

من چه خبر چند نزدش باشد.

(**څخه**) در اصطلاح به جای (**څه خبریم**) من چه خبرم استعمال می شود.

یو له بله ،یو تر بله ،یو پر بل

با یک دیگر،یکی از دیگر ، یکی بر دیگر

یوله بله مینه کوئ.

با یک دیگر محبت کنید.

یو تر بل مخته کېږئ.

یکی از دیگر پیش شوید.

یو پر بل جارېږئ.

فدا یک دیگر شوید .

یو له بله سلام کوئ.

با یک دیگر سلام بدهید.

یو تر بل جارېږئ.

یکی از دیگر قربان شوید.

یو پر بل مینېږئ.

بر یک دیگر عاشق شوید.

یو له بله خبر اخلئ.

با یک دیگر احوال بگیرید.

یو تر بله مه پټېږئ.

یکی از دیگر پنهان نشوید.

یو پر بل مه په قهر کېږئ.

یکی بر دیگر قهر نشوید.

کله کله، کله نا کله

گاه گاه، گاه نا گاه

کله کله راځه.

گاه گاه بیا.

کله نا کله راځه.

گاه نا گاه بیا.

کله کله بیدېږه.

گاه نا گاه بخواب.

کله نا کله بیدېږه.

گاه نا گاه بخواب.

کله کله ډوډۍ خورې؟

گاه گاه نان می خورید؟

کله نا کله ډوډۍ خورې؟

گاه نا گاه نان می خورید؟

کله کله هغوی راځي.

گاه گاه ایشان می آیند.

کله نا کله هغوی راځي.

گاه نا گاه ایشان می آیند.

ماخذونه

۱. پنزل،هربرت،د پښتو ګرامر،صديقي خپرندويه ټولنه،۱۳۸۹،کوټه.
۲. عليقدر صالح محمد خان،پښتو ژبه،انجمن ادبي کابل،۱۳۱٦،کابل.
۳. ناتل خانلری،داکتر پرويز،د ستور زبان فارسی،انتشارت توس،۱۳٦۹،تهران.
۴. پښتو دري قاموس،د افغانستان د علوموااکاډمي،ازادئ مطبعه،۱۳۸۴.کابل.
۵. لازر،ژيلبر،د ستور زبان فارسی معاصر،انتشارت هرمس،نوبهار،۱۳۸۴،تهران.

پایان

با احترام

محمود مرهون

جمال مینه

کابل افغانستان

۱۱:۱۰ شب یکشنبه